

Fredagen den 26 oktober

Kl. 13.00

Fredagen den
26 oktober 1973Ang. kriget i
Mellanöstern

§ 1 Föredrogs en från herr Per Åsbrink inkommen skrivelse, däri denne avsat sig uppdraget att vara ledamot i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

Med anledning härav beslöt kammaren dels att godkänna avsägelsen, dels att erforderligt val skulle anställas i föreskriven ordning.

§ 2 Ang. kriget i Mellanöstern

Herr utrikesministern WICKMAN erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara

dels herr *Wijkmans* (m) den 16 oktober framställda interpellation, nr 113,

dels herrar *Takmans* (vpk) och *Svenssons* i Kungälv (s) den 19 oktober framställda interpellationer, nr 130 respektive 131,

dels herr *Ahlmarks* (fp) i kammarens protokoll för den 16 oktober intagna fråga, nr 242, och

dels herrar *Svenssons* i Eskilstuna (s) och *Romanus'* (fp) i kammarens protokoll för den 19 oktober intagna frågor, nr 259 respektive 266, och anförde:

Herr talman! Herr Wijkman har i en interpellation till mig ställt följande tre frågor:

Är utrikesministern beredd att fördöma de arabstater som inledde anfällskriget mot Israel?

Är utrikesministern vidare beredd ge uttryck för den svenska regeringens fulla stöd för staten Israels rätt till fortsatt existens?

Vilka humanitära hjälpsatser planerar regeringen för att bistå offren för de nu pågående krigshandlingarna?

Herr Takman har i interpellation ställt följande frågor:

Är utrikesministern beredd att fördöma den israeliska militärmaktens användning av napalm och antipersonella bomber mot militära och civila mål?

Är utrikesministern beredd att ånyo understryka att regeringen vidhåller sitt stöd för säkerhetsrådets resolution 242 år 1967 om omedelbart tillbakadragande av Israels styrkor från de områden som erövrades och ockuperades under angreppskriget 1967?

Är utrikesministern beredd att redogöra för regeringens syn på de palestinska flyktingarnas problem?

Herr Svensson i Kungälv har i en interpellation ställt följande frågor:

Är utrikesministern beredd att lämna en redogörelse kring flyktingfrågan i Mellersta Östern och om Sveriges insats i detta sammanhang?

Är Sverige berett att öka den ekonomiska insatsen till UNRWA och andra organ som verkar inom samma område?

Fredagen den
26 oktober 1973

Ang. kriget i
Mellanöstern

Herr Ahlmark har frågat mig varför jag inte i mitt tal i FN den 11 oktober fördömde vad han betecknar som Syriens och Egyptens angrepp på Israel.

Herr Svensson i Eskilstuna har frågat mig om jag med anledning av de motstridiga tolkningarna av den svenska regeringens deklaration i FN:s generalförsamling vill ytterligare kommentera Sveriges inställning till situationen i Mellersta Östern.

Slutligen har herr Romanus till mig ställt följande fråga:

Innebär utrikesministerns tal i FN den 11 oktober 1973 Sveriges "hårdaste kritik någonsin av Israel", och vad är i så fall motivet att framföra denna kritik nu?

Jag kommer att besvara frågorna i ett sammanhang.

De motstridiga tolkningarna av mitt anförande i FN:s generalförsamling den 11 oktober, till vilka herr Svensson i Eskilstuna hänvisar i sin fråga, torde delvis ha varit en följd av de felaktiga uppgifter som spreds via svenska massmedia om syftet med anförandet beträffande Mellersta Östern. Dessa uppgifter återspeglas bl. a. i herr Wijkmans interpellation och i herr Romanus' fråga. Man har tillskrivit mig avsikter som är mig helt främmande.

Anförandet låg helt i linje med de uttalanden som den svenska regeringen gjort om läget i Mellersta Östern sedan sexdagarskriget 1967 och med våra röstningar på olika resolutioner i FN:s generalförsamling. De principer för en lösning, som skisserades i anförandet, överensstämmer med vad som kommit till uttryck i FN:s säkerhetsråds bekanta resolution 242 från november 1967. Denna resolution stöds av Sverige liksom av nästan alla andra medlemsstater i FN. Det var på grundval av resolutionen som ambassadör Gunnar Jarring erhöll sitt uppdrag att som FN:s generalsekreterares särskilde representant verka för en fredlig lösning av konflikten i Mellersta Östern.

Det tillspetsade krisläget i Mellersta Östern vid tiden för mitt anförande i FN:s generalförsamling motiverade en något utförligare redovisning av kända svenska synpunkter än vid tidigare tillfällen. Jag skulle i och för sig kunna läsa in anförandets text i kammarens protokoll men nöjer mig med att hänvisa till några av huvudpunkterna:

I första hand innebar anförandet en vädjan om fred med hänsyn till krigets mänskliga lidanden och till riskerna för en spridning av krigshandlingarna. FN:s särskilda ansvar underströks, inte minst mot bakgrund av att Israels sedan länge etablerade existens grundas på ett beslut av generalförsamlingen. Anförandet erinrade om två problem: Palestina-arabernas ställning och den ständiga spänningen mellan Israel och dess grannar. Det fastslogs att målsättningen måste vara en uppgörelse som tar hänsyn till alla berörda folks legitima intressen och som skapar säkerhet inom erkända gränser för alla stater i regionen. För detta krävs en gemensam politisk lösning, inte militära segrar för den ena eller andra sidan. Efter att ha erinrat om säkerhetsrådets resolution 242 och om den internationella terrorismens problem, utmynnade denna del av anförandet i en påminnelse om stormakternas särskilda ansvar.

Herr Ahlmark har frågat varför jag inte fördömde Syrien och Egypten. Samma synpunkt återkommer i herr Wijkmans interpellation. Jag måste

erinra om de särskilda omständigheter som förelåg vid tiden för anförandet. Ansträngningar pågick från FN:s generalsekreterares sida att engagera världsorganisationen i åtgärder som kunde bringa ett snabbt slut på kriget. Ett svenskt fördömande av de krigshandlingar som Syrien och Egypten var ansvariga för skulle inte ha bidragit till dessa ansträngningar. Andra stater, som vid denna tid deltog i säkerhetsrådets och församlingens debatter, synes ha bedömt situationen på samma sätt. Det förtjänar också att framhållas att regeringen iakttagit återhållsamhet i sina uttalanden om Mellersta Östern-konflikten för att inte störa ambassadör Jarrings ömtåliga och betydelsefulla uppdrag att medverka till en politisk lösning.

Herr Wijkman menar vidare att jag inte tillräckligt tydligt gav uttryck för den svenska regeringens fulla stöd för staten Israels rätt till fortsatt existens. Jag kan inte dela hans mening. Hela mitt tal utgick från att denna rätt är självklar. När jag i talet underströk FN:s särskilda ansvar och erinrade om att tillkomsten av staten Israel grundades på ett beslut av generalförsamlingen, borde varje missförstånd vara uteslutet. När jag vidare i talet yrkade på säkerhet inom erkända gränser för alla stater i regionen, måste detta givetvis gälla Israel lika väl som dess grannar. Vid inledningen till sexdagarskriget 1967 uppstod på många håll intrycket att Israels existens omedelbart stod på spel. Arabstaternas oförsonliga hållning bidrog till sådana farhågor. Sedermera har en successiv utveckling ägt rum i denna fråga. Egypten har genom sitt svar på ambassadör Jarrings memorandum 1971 markerat en beredskap att erkänna Israels existens. Detta har nyligen bekräftats av president Sadat. Vid tiden för mitt anförande förelåg inga tecken till att Israels existens som stat var i omedelbar fara.

Sedan de frågor väcktes, som jag här besvarar, har en förändring inträtt i Mellersta Östern genom säkerhetsrådets upprepade uppmaningar om eldupphör. I mitt anförande erinrade jag om att supermakterna, som i hög grad bidragit till den militära uppladdningen i området, också måste lämna effektiva bidrag till en politisk lösning av konfliktfrågorna. Strävanden i denna riktning ligger uppenbarligen bakom besluten i säkerhetsrådet om eldupphör.

Tillåt mig, herr talman, att på denna punkt i anförandet göra ett tillägg med hänvisning till den mycket snabba och dramatiska utveckling som har ägt rum under det senaste dygnet och som därför av praktiska skäl inte har kunnat återspeglas i den text som utdelades till interpellanterna och frågeställarna i går.

Dessa beslut, alltså säkerhetsrådets resolutioner, ledde icke till något omedelbart upphörande av krigshandlingarna. En mycket oroande situation var under utveckling och föranledde förnyade, brådskande samråd mellan de två supermakterna. Efter en dramatisk händelseutveckling i går fattade säkerhetsrådet ett nytt beslut, vari i bestämda ordalag parterna beordrades att iakta ett omedelbart och fullständigt eldupphör och dra sig tillbaka till de militära positioner som de redan var ålagda att iakta genom den första rådsresolutionen förra söndagen.

Samtidigt beslöt rådet att inrätta en FN:s fredsstyrka, som omedelbart skulle sändas till området. Styrkan skall vara sammansatt av personal från

Fredagen den
26 oktober 1973

*Ang. kriget i
Mellanöstern*

FN:s medlemsstater med undantag av de ständiga medlemmarna i säkerhetsrådet. Det var kring denna sista punkt som meningsmotsättningarna kretsade och som också låg bakom det spända läget mellan supermakterna. Sovjet ville att texten skulle hålla möjligheten också av stormakternas närvaro öppen, under det att USA bestämt motsatte sig detta.

När det gäller uppgifterna för fredsstyrkan har dessa angivits vara att övervaka tillbakadragandet till de förutvarande positionerna enligt beslutet om eldupphör från i söndags och att söka hindra återupptagande av eldgivningen.

Generalsekreteraren har enligt instruktionen vänt sig till Sverige, Finland och Österrike med hemställan att vi i första hand skulle göra delar av våra FN-kontingenter på Cypern tillgängliga för tjänstgöring i Främre Orienten. Denna framställning har svenska regeringen besvarat jakande. Jag vill begagna tillfället att för kammaren läsa upp det meddelande i saken som offentliggjordes för en kort stund sedan:

”Regeringen har i dagens konselj beslutat tillmötesgå framställningen från FN:s generalsekreterare om svenskt deltagande i den nya fredsstyrkan i Mellersta Östern. Säkerhetsrådet gav i går generalsekreteraren i uppdrag att organisera en sådan avsedd att insättas i området under de allra närmaste dagarna.

I första hand kommer frivilliga från den svenska kontingenten på Cypern att ingå i den nya styrkan. En förtrupp är redan på väg.

Liksom vid tidigare fredsbevarande operationer utgår svenska regeringen, vilket också framförts till FN:s generalsekreterare, från att svensk trupp endast skall stationeras på utländskt territorium med vederbörande stats samtycke, att uppdraget är begränsat till vad som framgår av säkerhetsrådets resolution, att kostnaderna till väsentlig del skall bäras av FN samt att närmare förutsättningar kring styrkans verksamhet anges i en särskild överenskommelse med FN, som i sin tur är grundad på FN:s egna överenskommelser med de stater på vars område styrkan skall stationeras.”

Till detta meddelande vill jag tillägga att det är en stor och hedrande uppgift som nu läggs på Sverige att delta i den nya fredsstyrkan. Vi kommer att ägna all kraft åt att fullgöra den med all möjlig effektivitet. De erfarenheter som vi förvärvat från många års tidigare deltagande i liknande operationer kommer oss därvid väl till pass. Jag vill också uttala ett tack till de medlemmar av svenska försvarsmakten, befäl och meniga, som nu ställer upp för att ingå i den svenska kontingenten i Främre Orienten. De tar på sig ett ansvarsfullt och ömtåligt uppdrag. Våra tankar kommer att följa dem.

Med anledning av herr Takmans första fråga får jag erinra om att regeringen verkar för internationellt förbud mot användning av napalm och antipersonella bomber. Självfallet ogillar regeringen användningen av dessa typer av vapen, vilken part som än utnyttjar dem. Regeringen saknar mera definitiva uppgifter om i vad mån sådana vapen satts in under loppet av de senaste krigshandlingarna.

Herr Takman begär i sin andra fråga att regeringen skall vidhålla sitt stöd för säkerhetsrådets resolution 242 från 1967 i den punkt som enligt

herr Takman innebar krav på omedelbart tillbakadragande av Israels styrkor från de områden som erövrades och ockuperades under angrepps-kriget 1967. Som jag redan framhållit stödjer vi resolution 242. Herr Takmans referat av nämnda punkt överensstämmer dock inte med resolutionstexten. Det kan tilläggas, att de olika delarna av resolution 242 måste ses i ett sammanhang och att en deklaration om stöd åt en av punkterna i resolutionen sålunda kan verka starkt missvisande.

Herr Takmans tredje fråga har nära anknytning till den första fråga som ställts av herr Svensson i Kungälv. Det synes inte möjligt att inom ramen för ett interpellationssvar lämna någon uttömmande redogörelse för de palestinska flyktingarnas problem. Härför skulle krävas en redovisning av ett komplicerat historiskt förlopp alltsedan staten Israels tillkomst 1948. När herr Takman synes önska en meningsyttring från regeringens sida om hur de palestinska flyktingarnas problem skall lösas, får jag påminna om att såväl resolution 242 som mitt anförande i FN:s generalförsamling betonat vikten av en sådan lösning. Däremot förefaller det varken möjligt eller lämpligt för den svenska regeringen att precisera vilken form denna lösning bör få.

Som svar på övriga frågor av herr Svensson i Kungälv får jag framhålla följande:

FN:s hjälpporganisation för Palestinaflyktingar (UNRWA) har i uppdrag att bistå de flyktingar som lämnade Palestina som en följd av striderna vid staten Israels tillkomst. Genom särskilda FN-resolutioner har UNRWA sedan 1967 på svenskt initiativ också fått i uppdrag att i görligaste mån och på temporär basis bistå flyktingarna efter junikriget 1967. Dessa nytillkomna hemlösa, som beräknas uppgå till ca 300 000, är till skillnad från de tidigare flyktingarna inte registrerade hos UNRWA och klassificeras inte som flyktingar.

De hos UNRWA registrerade flyktingarna uppgår till ca 1,5 miljoner. I flyktinglägren finns totalt ca 600 000 personer. Som framgår av dessa siffror är det inte riktigt att sätta likhetstecken mellan Palestinaaraberna, som beräknas uppgå till ca 3 miljoner, och de flyktingar som vistas i UNRWA:s läger. Genom hjälp via UNRWA når man således endast en mindre del av de Palestinaaraber som drabbats av konflikten mellan Israel och arabstaterna.

Av de registrerade flyktingarna – som nyss nämnts totalt ca 1,5 miljoner – befinner sig ca 550 000 öster om Jordanfloden, ca 275 000 på Jordanflodens västra strand, ca 325 000 i Gaza-området, ca 185 000 i Libanon och ca 170 000 i Syrien. Av lägerflyktingarna vistas ca 225 000 öster om Jordan, ca 70 000 på västbanken, ca 205 000 i Gaza, ca 95 000 i Libanon samt ca 47 000 i Syrien.

Det finns ännu inga säkra uppgifter huruvida stridshandlingarna utlöst en ny flyktingvåg eller huruvida befintliga flyktingläger drabbats. De flyktingar som befinner sig på ömse sidor om Jordanfloden liksom de som befinner sig i Libanon torde emellertid inte direkt berörts av striderna. Inte heller Gazaområdet har varit krigsskådeplats.

Även om denna preliminära bedömning står sig, är det dock klart att UNRWA:s verksamhet påverkats av kriget. Bl. a. har transportsvårigheter uppstått och kostnadsökningar befaras. Detta är allvarligt med hänsyn till

att UNRWAs ekonomiska läge sedan flera år är mycket bekymmersamt.

Sverige ger betydande bidrag till UNRWAs verksamhet. För verksamhetsåret 1973 uppgår det svenska bidraget till nära 15 miljoner kronor, vilket betyder att Sverige är den i storleksordning tredje bidragsgivaren efter Förenta staterna och Storbritannien. Bl. a. till följd av att organisationen räknar med ett stort underskott för verksamhetsåret 1974 prövar vi redan nu möjligheterna att ytterligare öka det svenska bidraget.

Med anledning av herr Wijkmans fråga om vilka humanitära hjälpinsatser som regeringen planerar för att bistå offren för de senaste krigshandlingarna vill jag meddela att regeringen via Svenska röda korset kommer att lämna 1 miljon kronor som stöd till den insats som Internationella röda korskommittén inlett. Härigenom får kommittén ökad möjlighet att bistå de tre berörda nationella Röda korsorganisationerna som värdjat om i första hand blodplasma, förbandsmaterial och kirurgisk utrustning. Medlen kommer också att användas för Internationella röda korskommitténs arbete bland krigsfångar, vilket bl. a. syftar till att tillse att dessa behandlas i enlighet med Genèvekonventionens bestämmelser under tiden fram till deras repatriering.

Herr WIJKMAN (m):

Herr talman! Den israelisk-arabiska motsättningen har i åratals utgjort ett av de svåraste politiska problemen statsmän världen över haft att brottas med. Vid flera tillfällen har man t. o. m. hävdat att denna motsättning skulle kunna utlösa ett nytt världskrig, någonting som de flesta av oss fick anledning att begrunda särskilt under gårdageftermiddagen.

Det anmärkningsvärda är kanske att det inte bara är folken i de direkt berörda områdena som är så lidelsefullt engagerade i och som tagit parti i konflikten. Även i långt avlägsna länder – som t. ex. Sverige – debatteras konflikten med djupt engagemang.

Situationen i dag är allvarlig. Säkerhetsrådets beslut från i går kväll innebär sannolikt en viss nedtrappning – åtminstone vad beträffar supermakternas relationer. Men vad gäller läget vid fronterna kunde så sent som för en halvtimme sedan konstateras i en radiokommuniké, att strider fortfarande rasar – om än i mindre omfattning än vad som var fallet före försöken att uppnå vapenvila.

En bestående lösning av konflikten måste självfallet vara av politisk natur. Däri delar jag utrikesministerns uppfattning. Men förutsättningarna för en politisk lösning har som bekant varit små under alla dessa år. Den främsta orsaken till detta måste, såvitt jag ser det, anses ha varit att arabvärlden i stort vägrat acceptera Israels existens samt att man redan på förhand velat ange vad en förhandlingsomgång skulle leda fram till. Det är först på senare tid en viss uppmjukad attityd förekommit.

Jag tackar utrikesministern för svaret på mina frågor. Ätminstone på några punkter innebär svaret välgörande kompletteringar i förhållande till de rapporter som inströmmat, huvudsakligen via massmedia, om herr Wickmans uttalanden i New York för två veckor sedan. I min interpellation var jag förvånad över främst tre saker:

1. Herr Wickman underlät att fördöma arabstaterna, dvs. Egypten och

Syrien, för deras angrepp.

2. Kommentarer efter anförandet. Flera massmedierepresentanter hade ju uppgifter om att utrikesministern uttalat att "anförandet fick ses som regeringens hittills hårdaste kritik av Israel".

3. Det faktum att ett klart uttalat engagemang för Israels rätt till fortsatt existens saknades.

I sitt svar säger herr utrikesministern nu att han delvis blivit felaktigt citerad, att massmedia tillskrivit honom avsikter som var honom främmande.

Jag ber att få repetera. Aftonbladet säger den 12 oktober att utrikesministern just yttrat dessa ord: "Det är vår hårdaste kritik hittills av Israel" – och detta i en kommentar till Aftonbladet. Jag har hittills inte sett någon dementi av herr utrikesministern. Och om nu en dementi skulle föreligga: Vad har i själva verket utrikesministern yttrat?

Det är inte bara Aftonbladet som har haft rapporter av den här innebörden. Uttalandet har valsat runt i den svenska debatten och sannolikt påverkat den allmänna opinionen. Om nu uttalandet inte förekommit, vore det verkligen på sin plats med ett mera kraftfullt dementerande och, vilket är viktigt, ett klart och entydigt uttalande för Israels rätt att fortleva. De här sakerna hänger absolut ihop.

Men även om vi bortser från herr Wickmans eventuella kommentarer efter anförandet kvarstår kritik, av regeringens hållning rent allmänt, sedan konflikten bröt ut. Talet i FN var, som jag ser det, relativt innehållslöst – framför allt innehållslöst på punkter som borde ha inneburit en klar kritik av främst Syrien och Egypten. Herr utrikesministern säger att läget i FN var känsligt och att det därför hade varit olämpligt att fördöma angriparna. Men om det nu var så, varför då inte ett uttalande inför något annat forum? Om inte från utrikesministern, så varför inte från herr Palme eller någon annan regeringsledamot?

En angripare är alltid en angripare. Och vill man på alla sätt verka för en politisk lösning av konflikten, är det knappast konsekvent att låta bli att fördöma eller åtminstone uttala sig mot de stater som inledde det senaste kriget, dvs. Egypten och Syrien. Dessutom, herr talman: Egypten och Syrien inledde sitt anfallskrig på jom kippur, en av de stora religiösa högtiderna i Israel. Men under de veckor som har gått sedan kriget inleddes har inte en enda representant för svenska regeringen öppet uttalat sitt fördömande av denna aggressiva handling. Jag tycker att det är en anmärkningsvärd tystnad!

När det gäller frågan om att stödja Israels rätt till existens säger herr Wickman att han inte alls förstår min kritik. "Mitt tal utgick från att denna rätt är självklar", säger utrikesministern. Ja, i FN sade herr Wickman att "Israels existens är ett sedan länge etablerat faktum". Det är, såvitt jag förstår, mera ett konstaterande av en faktisk situation än ett ställningstagande för nationen Israel.

Dessutom säger herr utrikesministern att Israels existens inte var hotad vid tidpunkten för hans anförande. Jag tycker att det är ett relativt anmärkningsvärt konstaterande. Det kan naturligtvis råda delade meningar, men under den första veckan av kriget hade arabstaterna betydande framgångar. Allt flera stater trädde successivt in i kriget, och

Fredagen den
26 oktober 1973

*Ang. kriget i
Mellanöstern*

styrkebalansen såg åtminstone på papperet onekligen förödande ut för Israel. Ändå säger herr utrikesministern att ingen fara för Israel syntes föreligga i det sammanhang då talet inför generalförsamlingen hölls!

Utrikesministern utgår när det gäller Israels existens från konstaterandet att staten tillkom efter ett FN-beslut. Men kom ihåg en sak, herr utrikesminister: Israel hade med största sannolikhet inte existerat i dag, om man inte 1948 ensam hade lyckats stå emot det arabiska angreppet då. Och man hade sannolikt inte heller existerat i dag, om man inte byggt upp en betydande försvarspotential under dessa år -- en potential som inneburit stora uppoffringar för alla israeler. Det är därför jag har svårt att förstå herr utrikesministerns ord från FN, där han säger att "problemet inte löses genom att den ena eller andra parten demonstrerar sin militära överlägsenhet". Som en allmän deklaration kan väl uttalandet vara riktigt, men i denna situation -- där Israel kämpade tillbaka ett angrepp från araberna -- hur skall det tolkas?

Man kan, herr talman, inte befria sig från intrycket att det har skett en svängning i regeringens Mellanösternpolitik, eller i alla fall i attityden till Mellanösternproblemet, under de år som gått sedan 1967. Jag vill bara erinra om regeringen Palmes uttalanden under den här konflikten -- och då herr utrikesministerns uttalande inför FN -- och sätta dem i kontrast till Tage Erlanders agerande i samband med krisen 1967. Skillnaden är uppenbar.

Herr talman! Det finns många som anser att Israel har handlat oklokt under de år som gått. Den s. k. kontraterrorn är en sak man pekar på. Åtgärderna i den ockuperade zonen är en annan. Samtidigt visar man allt större förståelse för den arabiska ståndpunkten.

Jag vill inte på något sätt dölja att jag personligen haft svårt att förstå vissa drag i den israeliska politiken. Men vad vi inte får glömma är att Israel är ett litet land som konstant utsatts för hot från mångdubbelt större grannar, som konstant fått leva med terroraktioner från gerillaorganisationerna, aktioner som dessutom accepterats av och understötts från Syrien, Förenade arabrepubliken, Libyen -- för att ta några exempel. Dessa terrordåd har givetvis skapat en speciell atmosfär i Israel -- en atmosfär som jag tror att vi har väldigt svårt att helt sätta oss in i.

Israel är för mig en löftesrik demokrati. De grannar som hela tiden hotat Israel är däremot till majoriteten diktaturer -- flertalet dessutom militärdiktaturer. Flertalet av dessa militära regimer har intagit en fullständigt oersonlig hållning under gängna tider till Mellanosterproblemen -- och framför allt vägrat att acceptera Israels rätt att fortleva. Flertalet av dessa regimer har därtill uttalat sin fulla uppslutning för gerillaorganisationernas målsättningar, av vilka den viktigaste är staten Israels utplåning.

Herr talman! Det finns givetvis ståndpunkter hos arabsidan som är värda beaktande. Dit hör frågan om flyktingarnas situation, även om man måste slå fast att arabländerna själva har ett avgörande ansvar för att flyktingproblemet successivt förvärrats -- och inte tvärtom -- under de år som gått. Dit hör frågan om Jerusalems framtida ställning. Dit hör självfallet kraven på återlämnande av områden som ockuperats sedan 1967. Men inget av dessa krav kan rimligtvis lösas före en fredsförhand-

ling. Och utgångspunkten för en sådan förhandling måste vara att samtliga arabstater accepterar Israels rätt till fortlevnad.

Låt mig summera. Regeringen borde i konsekvens med sitt agerande för en politisk lösning ha fördömt angriparna i konflikten – om nu inte i FN så inför ett annat forum i ett annat sammanhang. Likaså efterlyser jag en klarare markering för staten Israel som sådan. Denna markering är inte minst viktig efter alla valser i pressen som herr utrikesministerns kommentar – även om det nu inte var en kommentar – till FN-talet har gjort. Den svenska allmänheten har bibringats uppfattningen att regeringen numera är fientligt – eller i varje fall mera kritiskt – inställd till Israel än tidigare. Och detta i ett läge då Israel angripits och kämpar för sin existens. Medger herr statsrådet att det hittillsvarande agerandet under konflikten – om det nu har haft en stor påverkan på människorna i vårt land – bidragit till att göra Israels allmänna läge svårare? Jag utgår nämligen ifrån att världopinionen på sikt har en avgörande betydelse för hur en fredsuppgörelse skall se ut. Om detta var regeringens avsikt kan bara herr utrikesministern svara på.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Jag ber att på interpellantens vägnar få framföra ett tack för utrikesministerns svar på de ställda frågorna.

Herr Takmans interpellation innehåller ju tre frågor. Efter utrikesministerns svar står det klart att utrikesministern delar den inställningen att napalm och antipersonella bomber strider mot folkrättens principer och att han, i den mån sådana vapen används, tar avstånd från dem. Det måste också innebära att han i sak är beredd att brännmärka Israels användande av sådana vapen som förorsakar onödigt lidande och som strider mot folkrättens principer lika klart som den amerikanska krigföringen i Vietnam har gjort det.

Att Israel har använt sådana vapen måste anses klart dokumenterat. Alla har vi sett de fruktansvärda bilderna av förkolnade kroppar som blivit offer för napalmbombning. I interpellationen återopas en AFP-korrespondens från FN den 11 oktober 1973, där det rapporteras att medlemmar av FN:s övervakningskommission i Mellanöstern samma dag hade meddelat att det israeliska flygvapnet bombade med napalm för tredje dagen i följd mot Syrien. I dag vet varje människa vad napalm är. Det är framför allt de amerikanska barbarernas framfart i Indokina som har gett en skräckslagen värld den kunskapen. Vi vet att det är en kemisk produkt som svårligen kan släckas – de människor som har fått napalm över sig förtärs formligen inför åskådarnas ögon.

I Vietnam har amerikanernas napalmbombning skett inte bara för att döda människor utan också för att inge skräck och bryta ner motståndsviljan hos dem som överlever. Bevekelsegrunderna för Israel att använda sig av napalm och andra antipersonella vapen mot civilbefolkningen torde vara desamma. Det står i strid med folkrättens principer såsom de bl. a. uttrycks i Haagkonventionen av den 18 oktober 1907, där det i artikel 23 uttryckligen stadgas att det är förbjudet "att använda vapen, projektiler eller ämnen som är ägnade att förorsaka onödiga lidanden".

Vänsterpartiet kommunisternas principiella syn på läget i Mellanöstern

Fredagen den
26 oktober 1973

Ang. kriget i
Mellanöstern

är att Israel genom sin aggressiva politik har skapat en ohållbar situation både för sig självt och för grannstaterna. Nu har vapnen tystnat, men förutsättningarna för en varaktig fred är att den israeliska staten radikalt förändrar sin politik. I Mellanöstern står nu Israel som symbolen för hatets, för aggressionens krafter. I tre krig efter varandra har Israel utvidgat sitt territorium.

Israel bildades 1948, men redan 1949 hade man i strid lagt sig till med ett större territorium än vad FN:s delningsplan förutsett. En miljon araber jagades i väg från de israeliskkontrollerade områdena. Det var knappast ägnat att skapa en god atmosfär mellan judar och araber.

1956 var det åter dags för Israel att gå till attack mot sina grannar. Den gången skedde det genom samordning med två andra imperialistiska stater, Storbritannien och Frankrike. Alla vet vilken förödelse som detta samordnade överfall vållade. Städer och byar låg i ruiner. Många tusen arabiska liv hade krävts. Aggressorernas händer dröp av blod.

Israel hade än en gång visat sitt aggressiva ansikte. Inte heller den gången gav Israel något bidrag för att förbättra atmosfären i denna del av världen.

Så kom 1967. I juni gick Israel till anfall och tredubblade sitt territorium på Sinaihalvön och i Gaza, man ockuperade västra Jordanstranden, gamla Jerusalem och Golanplatån. Det betydde än en gång att israeliska knektar fördrev arabisk befolkning från dess gamla hem och upprättade sin ockupationsmakt med tydlig avsikt att för alltid behålla de områden som man hade rövat till sig med mord och våld. Inte heller de handlingarna hade någonting att göra med omsorg om freden och förbättrande av relationerna med de arabiska grannstaterna.

Resultatet av sexdagarskriget var, som nämnts, att Israel tredubblade sitt territorium, tog hand om oljan på Sinaihalvön, stängde Suezkanalen, besatte Golanhöjderna, varifrån man kunde hota Syriens huvudstad Damaskus, och ockuperade Jordaniens fruktbaraste del, västra Jordanstranden, varifrån 200 000 människor förjagades. Minst 100 000 människor flydde från Golanområdet.

Detta är ju en politik som inte kan leda till annat än hat och vrede av samma slag som besjälade de människor vilkas land våldtogs av nazistiska ockupanter.

Men visst hade det även efter sexdagarskriget funnits möjligheter att förbättra atmosfären. Den israeliska regeringen med Golda Meir och Abba Eban hade kunnat låta förstå att man förletts av sin militärledning som blivit en stat i staten Israel. Man hade kunnat inleda förhandlingar. Men något sådant skedde inte -- med all säkerhet därför att den israeliska statsledningen med hull och hår sluter upp bakom knytnävens politik, bakom aggression och cynisk herrefolksmentalitet.

I interpellationen ställs frågan om utrikesministern är beredd att understryka att regeringen vidhåller sitt stöd för säkerhetsrådets resolution 242 från 1967 om omedelbart tillbakadragande av Israels styrkor från de områden som erövrades och ockuperades under angreppskriget samma år. Jag noterar att utrikesministern uttalar regeringens fortsatta stöd för FN-resolutionen men anser att herr Takmans referat av nämnda punkt inte överensstämmer med resolutionstexten. I herr Takmans

interpellation står emellertid så här: "Egyptens krav är att Israel omedelbart drar tillbaka sina styrkor till den gränslinje som existerade före sexdagarskriget 1967. Syrien ställer samma krav. Huvudkravet är alltså identiskt med det krav som ställdes i FN:s säkerhetsråds välkända resolution 242 år 1967 och som också Sverige anslöt sig till men som Israels regering demonstrativt vägrat realisera." Och i resolutionen 242 står det: "I: Alla israeliska väpnade styrkor dras tillbaka från territorier som ockuperades i den nyligen inträffade konflikten." Det är sålunda svårt att i herr Takmans tolkning finna bristande överensstämmelse med resolutionens krav. Jag vore tacksam om utrikesminister Wickman på den punkten närmare redogjorde för sin syn.

Vi tillmäter FN-resolutionen av år 1967 stor betydelse. Men Israel har hela tiden från sexdagarskrigets slut på ett utmanande sätt trotsat inte bara FN utan också en bred världssopinion genom att totalt strunta i världsorganisationens upprepade maningar att efterkomma beslutet och återlämna de territorier man rövat.

FN-resolutionen innehåller emellertid inte bara detta utan också konstruktiva formuleringar om erkännande av varje stats suveränitet, territoriella integritet och politiska oberoende i detta område samt varje stats rätt, som det heter, att leva i fred med säkra och erkända gränser utan att utsättas för hot om våld eller bruk av våld. Resolutionen stadgar också uppnåendet av en rättvis reglering av flyktingproblemet.

Den viktigaste satsen i resolutionen 242, som nu åter har bekräftats av säkerhetsrådet, är att en obetingad förutsättning för upprättandet av en varaktig fred i Mellanöstern måste vara att de israeliska stridskrafterna dras bort från alla ockuperade arabiska territorier.

Medan arabstaterna visade sin beredvillighet att bidra till politiska lösningar – Egypten gjorde det exempelvis 1946 och har upprepat det senare -- har Israels styrande kretsar framhärdat i sin expansionspolitik, saboterat alla ansträngningar att nå framsteg och fört en provokativ och utmanande politik.

Men ätskilligt har också hänt sedan 1967. Israel har som sagt spärrat vägen för en fredlig uppgörelse. Konsekvenserna av detta har blivit att de arabiska staterna har stärkt sina militära positioner och förenat sina krafter på ett sätt som aldrig tidigare har skett. Det senaste krigets förlopp har definitivt krossat myten om det israeliska krigsmaskineriets oöverbannelighet. Det är inte möjligt att Israel inte har lärt någonting av det som har hänt under de senaste veckorna. Den israeliska statsledningen måste ha fått sig en dyrköpt läxa, nämligen den att aggression inte lönar sig. Och detta bör i sin tur skapa nya förutsättningar för förhandlingar utgående från FN-resolutionen av år 1967. Det är av vikt, herr utrikesminister, att Sverige gör allt för att medverka till en lösning på den grundvalen. Jag tolkar nämligen trots allt utrikesministerns svar så att Sverige kommer att hålla fast vid och arbeta för en lösning i enlighet med FN-resolutionen 242.

Den sista frågan i herr Takmans interpellation är kanske den svåraste från alla synpunkter. Utrikesministern säger att det är en så stor fråga att det inte är möjligt att inom ramen för ett interpellationssvar lämna någon uttömmande redogörelse. Det är naturligtvis i och för sig riktigt, och jag

Fredagen den
26 oktober 1973

Ang. kriget i
Mellanöstern

skall heller inte propsa på något sådant. Men klart är att också palestiniernas rättigheter måste garanteras, och från den synpunkten räcker inte FN-resolutionen till. Den måste, i samband med de förhandlingar som måste komma, kompletteras med bestämda förpliktelser att tillgodose de palestinska arabernas rättigheter i alla avseenden. För dem har Israels tillkomst, den sionistiska politiken och Israels ohämmade aggression inneburit en tragedi av nästan ofattbara mått. Det skulle föra för långt – och det är heller inte nödvändigt – att skildra hela utvecklingen av det palestinska folkets tragedi, men fakta är att det enligt en rapport till FN:s generalsekreterare 1969 finns 1 395 000 Palestinaflyktingar, varav drygt 600 000 lever i flyktingläger. Andra siffror, också större har nämnts, men de anförda speglar problemets dimensioner.

Vår åsikt är att palestinierna lika väl som andra folk måste tillerkännas rätten att leva i det som de betraktar som sin hembygd. Den FN-resolution som på Bernadottes förslag antogs av Generalförsamlingen 1948 anser vi fortfarande äga sin giltighet. Där hette det bl. a.:

”Generalförsamlingen fastslår att de flyktingar som önskar återvända till sina hem och leva i fred med sina grannar bör tillåtas att göra detta så fort praktiskt möjligt och att ersättning för förlorad egendom bör utbetalas åt dem som icke önskar återvända, liksom även för förlust eller skada på egendom som enligt internationella rättsprinciper bör ersättas av regeringar eller ansvariga myndigheter.”

Till dags dato har ingenting grundläggande gjorts för att hjälpa denna väldiga armé av flyktingar. Israel har hårdnackat motsatt sig repatriering, och i 20 års tid har Palestinaflyktingarna – som nu växt till långt över 1 miljon – varit hemlösa, medan deras egendomar varit ockuperade och brukade i hägnen av en brutal ockupationsmakt.

Det är en självklarhet att säga att en normalisering i Mellanöstern inte kan ske utan att man också på politisk väg och genom förhandlingar löser frågan om Palestinaflyktingarna på ett sätt som är tillfredsställande från demokratins och rättvisans synpunkt. Lika självklart måste det vara att Sverige på allt sätt medverkar till att så kan ske.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Det är klart att man den senaste tiden har ridits av mara över att det fjärde kriget börjat i Mellersta Östern. Vi hoppas nu att det stillestånd som kommit till stånd också skall fortsätta, så att reella fredsförhandlingar kan tas upp och leda till en reell fred i denna konflikttrubbade del av vår värld.

Jag har försökt ta på mig den nästan omöjliga uppgiften att aktualisera flyktingfrågan. Som utrikesminister Wickman nämnde i sitt svar finns det först och främst ungefär 1,5 miljoner flyktingar som står under FN:s beskydd genom dess särskilda kommitté för Mellersta Östern. Därtill kommer de 300 000 som tillkom under sexdagarskriget 1967. Och vi vet naturligtvis ännu inte riktigt hur många som kommer att adderas vid det här kriget. Vi kan notera med tillfredsställelse att det inte öppnades en tredje front i Jordanien, därför att det säkerligen hade inneburit ytterligare flyktingar. Nu har striderna pågått på områden som inte i så stor utsträckning är befolkade av flyktingar i läger. Men jag skulle gärna

vilja säga i detta sammanhang att det finns ytterligare en part som vi kanske inte kan göra mycket åt, men som vi bör komma ihåg. Under utnötningskriget bombades städerna vid Suezkanalen ut. Som väl var hann människorna fly därifrån före bombningarna. Det rör sig ändå om långt över en halv miljon människor, som blev flyktingar i eget land, nämligen Egypten.

Utrikesministern vill inte teckna hela historien kring flyktingproblemen, och det kan man väl förstå. Det hela är mycket komplicerat. Men vi vet att dessa människor en gång har haft ett hem och att de av en eller annan anledning har kommit ifrån detta hem och nu lever under mycket osäkra förhållanden.

FN ger bidrag till flyktinglägren, och jag fick just uppgift om att det rör sig om 50 miljoner dollar årligen. Utslaget på 1,5 miljoner människor – varav långt ifrån alla vistas i flyktingläger – skulle det bli ungefär 150 kronor per år och individ, och tar man bara med dem som vistas i flyktinglägren rör det sig om 400 kronor – om jag har räknat rätt. Det är klart att det uppstår ekonomiska svårigheter om det alltid finns brist på pengar i det avseendet. Jag är glad över att utrikesministern säger dels att Sverige ger en relativt stor andel av dessa belopp, nämligen 15 miljoner kronor, och dels att regeringen är beredd att pröva ytterligare bidrag till detta ändamål.

Utrikesministern påpekar att Palestinaaraberna är i stort sett 3 miljoner till antalet, att inte alla av dessa är flyktingar och att det är nödvändigt att hålla isär begreppen. Det är riktigt, men Palestinaaraberna är människor, som självfallet också fordrar ett land att leva i.

Tre miljoner människor – det är nära hälften av Sveriges befolkning, det är mer än Libanons befolkning, det är mer än Israels befolkning. Det är alltså ingen liten grupp som befinner sig i en ytterst svår situation. Den tredje generationen människor växer nu upp i dessa läger.

Det jag vill komma fram till är att det i denna tragiska konflikt är just flyktingfrågan – och Palestinaaraberna, om vi vill utsträcka problemet till att gälla dem – som är den verkliga grundorsaken till dessa konflikter och krig. Vi kan inte vara förvånade att det spirar och frodas hat bland dessa människor. Självfallet är det också fråga om apati. De lever under sådana omständigheter som skapar apati, men det skapar också hat – och hatet utlöses i handlingar som terror – som vi självfallet fördömer. Men det följer också vedergällning på dessa terroraktioner, och så är hatets spiral i gång.

Frågan om hur denna situation skall lösas vill utrikesminister Wickman inte ta upp till diskussion. Jag förstår honom mycket väl. Vi har framför oss fredsförhandlingar, och därtill är ju vår egen ambassadör i Moskva, Jarring, generalsekreterarens speciella ombud i det här avseendet. Det är då klart att det är viktigt att vi inte klampar på så att vi skadar hans mycket ömtåliga arbete. Självfallet finns det också flera lösningar som man kan tänka sig, men jag skall inte heller antyda dem; jag vet bara att situationen är oerhört svår att reda upp.

Vad jag också vill understryka – detta står inte som några att-satser i min interpellation, men det står dock i interpellationen -- är att denna fråga bör tas upp vid fredsförhandlingarna. Jag tycker att resolutionen

Fredagen den
26 oktober 1973

Ang. kriget i
Mellanöstern

nr 242 från november 1967 mycket väl kan räcka på den punkten. Allt beror ju på hur man tolkar den och framför allt vad man *vill* göra. Det står där att man i FN slår fast nödvändigheten av att en rättvis lösning av flyktingproblemet ernås. Har man detta som grund finns det givetvis möjlighet att pröva olika vägar att gå fram på.

Sammanfattningsvis vill jag på den punkten säga att det alltså är viktigt att Palestinaaraberna och Palestinaflyktingarna ges en nationell identitet, oavsett i vilken form detta skall ske – annars löser vi inte problemen för framtiden i detta område. Men vad vi kan göra nu – kanske nästan omedelbart – är att höja vårt anslag till FN, och jag tackar utrikesministern för det löfte han har givit på den punkten.

Till slut, herr talman, vill jag gå litet utanför min interpellation och även säga några ord i den debatt i övrigt som har förekommit både här inne och utanför det här huset. Jag tror att det råder stor enighet om att Israel är en erkänd stat. Man har misstolkat ett yttrande av utrikesministern på den punkten, men jag har svårt att förstå den kritiken. Även om han i formuleringen såvitt jag vet inte använde uttrycket erkänd stat, framgick det ju av de övriga formuleringarna att detta är ett etablerat faktum. Vad jag här vill understryka är att det finns en mycket stor enighet i vårt land om att staten Israel skall vara ett erkänt faktum och erkänd såsom stat samt att vi önskar att den skall erkännas som nation också av arabstaterna.

När Kvinnoförbundet och Broderskapsrörelsen gjorde en studieresa till Mellersta Östern på hösten 1971 talade vi bl. a. med ledande personer i Egypten, och det var då alldeles klart att man där var beredd att erkänna staten Israel – men inte förrän fredsförhandlingarna hade kommit i gång, dvs. när det hade skett någonting på den punkten. Man ville alltså inte lämna erkännandet i förväg. Att det, såsom också herr Wijkman sade, har inträtt en förändring i arabstaternas inställning till Israel – under senare år i varje fall – kan jag alltså vitsorda då det gäller Egypten.

Det har i något sammanhang sagts att det finns människor som vill krossa Israel – israelerna skall kastas ut i havet. Säkert har sådana ord använts inom arabstaterna, inte minst av de befrielseorganisationer – någon kanske vill ge dem ett annat namn – som finns där. I den svenska debatten har framförts tanken på en multirasial stat. Jag skall inte gå in på den diskussionen utan vill bara notera att den har förekommit.

Herr talman! Jag vill till slut uttrycka min tacksamhet över svaret. Jag hoppas att vi kan få se en fred i Mellersta Östern, att gränserna blir erkända, att staten Israel blir erkänd också av arabstaterna och att flyktingproblemet för Palestinaaraberna i sin helhet kommer att lösas.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Låt mig börja med att varmt instämma i vad utrikesministern i sitt tillägg sade om det senaste dygnets händelser och i tacket till de svenska officerare och soldater som nu skall fullgöra en svår uppgift. Däremot går jag helt förbi den hets mot Israel som herr Lövenborg begick på känt kommunistiskt maner. Genom sin ton och sin fullständiga osaklighet faller det inlägget helt utanför ramen för en seriös debatt.

Vad menar vi med att en stat angriper en annan stat militärt? Vad är vår definition på "angrepp"?

Om detta har folkrättsjurister länge tvistat. Om kriget mot Israel den 6 oktober kan de vara eniga. Ett mer entydigt fall av militär aggression har världen knappast skädat sedan andra världskriget.

På tre plan angreps Israel för snart tre veckor sedan.

Det första handlar om arabstaternas långsiktiga målsättning. De vägrar godta tanken på en judisk stat i Mellersta Östern. Man har i årtal indoktrinerat sin befolkning i hat mot Israel. Man vill inte erkänna Israel, sluta fred med Israel eller förhandla med Israel. Sionismen måste försvinna, den sionistiska staten får inte finnas. Att angripa Israel har ständigt funnits med i retorik och militär planering.

Det andra planet gäller uppmarschen. Den var uppenbarligen förberedd sedan länge. Ett par hundratusen soldater och flera tusen stridsvagnar grupperades vid gränserna i så stor hemlighet som möjligt. Med hjälp av vapen, rådgivare och troligen planer från en av supermakterna kunde Syrien och Egypten förbereda sina arméer för att vid en och samma tidpunkt välla in över gränserna i norr och söder. Uppmarschen mot Israel siktade till angrepp och var i den meningen ett angrepp.

Det tredje planet gäller vem som startade själva krigshandlingarna, sköt det första skottet. Det kan ske som försvar om motståndarna startat aggressionen i de båda tidigare avseendena. Det var minst av allt fallet den här gången. Syrien och Egypten fullföljde sitt angrepp på detta tredje plan. FN-observatörer har intygat att det var de båda arabstaterna som på flera ställen gick in över eldupphörgränserna från 1967.

För det mellanfolkliga samarbetet är det nödvändigt att en militär aggression hårt och uttryckligt fördöms av ett stort antal länder. Regeringar i olika stater måste veta att om de går till angrepp mot ett annat land blir den internationella kritiken hård. Länder som angrips bör känna stödet av en internationell opinion. Att inte uttala kritik och inte fördöma militär aggression är indirekt och på sikt en uppmuntran till aggression, därför att man då minskar trycket på stater att inte angripa sina grannar.

Den svenske utrikesministern vägrade att fördöma Syrien och Egypten för deras angrepp på Israel den 6 oktober. I herr Wickmans tal i Förenta nationerna fem dagar senare finns inte en antydning om vem som angrep vem. Hans formuleringar ger bilden av skamlös utslätning utan känsla för de principer som annars brukar präglade svensk utrikespolitik.

"Vad som nu sker i Mellersta Östern har föregåtts av en serie omfattande stridshandlingar och svåra suveränitetskränkningar", sade herr Wickman i FN. Det är sant. Men varför inte antyda vilken politik det är som drivit fram stridshandlingar och suveränitetskränkningar? Varför inte säga att arabstaternas vägran att sluta fred med Israel har gjort att kriget ständigt legat på lut?

"Kriget har också föregåtts av en våg av terror och kontraterror som inte lämnat någon del av världen oberörd", fortsatte den svenske utrikesministern. Det är lika sant. Men fortfarande en total tystnad om hur denna terror och motterror startat. Inte ett ord om al Fatah, Folkfronten och Svarta september, att deras politik just innebär att skapa

terror mot israeler och judar eller mot länder och flygbolag som på något sätt har samband med Israel. Ingenting om hur arabiska terrorgrupper, finansierade och stödda av de länder som nu varit i krig med Israel, har exporterat konflikten i Mellersta Östern till bl. a. Europa i en våg av flygkapningar, utpressning genom gisslan och annan laglöshet.

Men utrikesministerns diskretion gäller också, som Anders Wijkman just har visat, kärnan i konflikten i Mellersta Östern: om Israel skall få leva som nation. "Israels existens är ett sedan länge etablerat faktum", sade herr Wickman i FN, och han hade återigen rätt. Sedan 25 år finns Israel, och landet har skapats genom det beslut i Förenta nationerna som Sverige röstade för 1947. Men utrikesministern flyr hastigt frågan *på vilket sätt* som Israel kunnat förbli ett "etablerat faktum". Är det genom FN:s stöd vid angrepp mot Israel? Är det genom supermakternas samverkan som den judiska staten kunnat överleva? Är det de små ländernas solidaritet som gett Israel kraften att vara kvar?

Vi vet alla att Israel redan för länge sedan hade krossats om man inte själv kunnat försvara sig militärt. I maj 1948 angreps den nya staten av fem arabarméer. Sedan dess har Israel i ett kvarts sekel oavbrutet attackerats i stora krig eller utdragna men begränsade krigshandlingar eller genom plötsliga vågor av småstrider eller genom terror mot israeler runt om i världen. Man har överlevt genom att förena militär styrka med en obehaglig beslutsamhet att rädda sitt land från undergång.

Herr Wickman beskriver den konflikten så att en uppgörelse måste ske "som tar hänsyn till alla berörda folks legitima intressen". Detta låter sig inte lösas genom att den ena eller andra parten demonstrerar sin militära överlägsenhet." Återigen ett sant omdöme som samtidigt är förljuget genom allt som det undviker att säga. Om Israel visar sin militära överlägsenhet löser det inte i och för sig konflikten, det har vi sett flera gånger. Israel finns kvar och har skyddat sin existens. Men om Syrien och Egypten hade kunnat fullfölja överraskningen den 6 oktober med sina jättelika arméer och skapat en "militär överlägsenhet", då hade det inte längre varit en konflikt mellan Israel och arabstaterna, eftersom Israel då inte hade funnits kvar. Om vi menar att också det israeliska folket har rätt till säkra och erkända gränser så är det alltså nödvändigt att Israel "vinner" de krig som tvingas på landet i den meningen att Israel motstår de arméer som angriper eller står beredda att angripa.

I just denna mening måste följaktligen Israel "demonstrera sin militära överlägsenhet", för att använda herr Wickmans besynnerliga formulering, *för att överleva*. Arabstaterna kan däremot förlora krig utan att deras existens sätts i fråga. De tillfogar sin befolkning enorma lidanden och förorsakar tiotusentals människors död genom att utlösa krig. De förlorar territorium och väldiga resurser, driver tiotusentals människor i flyktingskap. De blir beroende av Sovjetunionen. De förhindrar en ekonomisk och social utveckling i sina länder genom den nära nog neurotiska koncentrationen på kampen mot Israel. Men i motsats till Israel kan de som nationer överleva militära nederlag.

De som främst har drabbats av kriget är naturligtvis palestinierna. Beslutet av FN hösten 1947 att en arabisk-palestinsk stat skulle bildas bredvid Israel och i fred med Israel blev aldrig av när de omgivande

arabstaterna angrep och sedan utvidgade sina egna gränser. Därefter har palestinierna fortsatt att låta sig företrädas av extremister som predikat hat och krig. Arafat och Habash är de senaste i raden. De anser att varje fred med Israel är förräderi. Ingen FN-resolution kan godtas. Den judiska nationen måste förstöras. På ruinerna av Israel skall ett nytt Palestina växa fram. Så förstör dessa terrorgrupper framtiden för det folk de påstår sig representera. Det är beklagligt att herr Svensson i Kungälv inte ville slå fast kritiken mot den extremismen. Förhandlingar skulle leda fram till ett förverkligande av FN-tanken från 1947 om en arabisk-palestinsk stat i fred med Israel. Genom krigspolitiken förblir i stället palestinierna de mest drabbade i konflikten.

Detta är den politiska verkligheten i Mellersta Östern. Den måste ändras för att det skall bli fred i området. Det kan bara ske genom förhandlingar mellan parterna. Arabstaterna måste godta Israel som stat och äntligen börja vänja sin befolkning vid det. Utrikesministern har tyvärr inte rätt när han i dag säger: "Egypten har genom sitt svar på ambassadör Jarrings memorandum 1971 markerat en beredskap att erkänna Israels existens. Detta har nyligen bekräftats av president Sadat."

Detta svar från Egypten innebär en fullständig förvrängning av säkerhetsrådets resolution nr 242, som herr Wickman själv i dag tolkar helt rätt, när han korrigerar herr Takmans interpellation. Det betydde vidare att Sadat gjorde flera förskjutningar i Jarrings text, vilka klart visade att han inte ville gå med på nödvändig säkerhet för Israel. Där fanns vidare kravet på "en rättvis lösning på flyktingproblemet i enlighet med Förenta nationernas resolutioner". Det låter bra, men de resolutioner som Egypten syftar på har arabstaterna i regel tolkat så att i stort sett alla palestinier skall ha rätt att "återvända" till det som i dag är Israel, dvs. Israel som judisk stat kommer då inte att finnas kvar.

Dessutom har Sadat vid andra tillfällen på 1970-talet gjort uttalanden som ger bestämt intryck av att han inte är beredd att godta en sionistisk statsbildning i Mellersta Östern. Andra ledande egyptier har varit helt klara på den punkten: först gäller det att få tillbaka det som förlorades 1967, sedan skall vi ta itu med "det palestinska problemet" och göra upp med sionismen, som man säger. Och vi måste slutligen skilja mellan de dämpat diplomatiska oklarheter, som Sadat förser utländska tidningar och diplomater med för att demonstrera någon sorts fredsvilja, och den vidriga krigspropaganda som han och andra uppbygger sitt eget folk med. Den svenske utrikesministern borde inte uppmuntra till illusioner om Egyptens avsikter utan i stället kräva klara besked från Egypten, avgivna inför omvärlden och det egna folket, att Israel som judisk stat måste accepteras och att förhandlingar skall dra upp säkra gränser för framtiden.

Krister Wickman tassar förbi kärnfrågorna i konflikten utan att diskutera dem. Jag kräver självfallet inte alls att den svenske utrikesministern skall tala klarspråk på alla de områden som jag här tagit upp. Men en sak får man inte hymla om. Den gäller de principer som Sverige brukar bekänna sig till i det internationella samarbetet.

Sverige har alltid slagit fast principen om varje nations rätt till självständighet och säkerhet. Angreppet mot Israel handlar just om det.

Fredagen den
26 oktober 1973

*Ang. kriget i
Mellanöstern*

Det gäller inte i första hand hur en gräns skall dras mellan några länder. Det gäller om ett av länderna i området har rätt att finnas kvar. Arabstaterna har själva slagit fast sin politik mot Israel: ingen fred, inga förhandlingar, inget erkännande. I stället har de sagt att den judiska staten i sig själv är aggression.

Sverige har aldrig tidigare godtagit att en stat, eller flera stater tillsammans, försöker lösa en politisk konflikt genom att systematiskt förbereda ett militärt angrepp, i hemlighet ladda upp väldiga stridskrafter och utlösa kriget på ett så överraskande sätt som möjligt. Det var, jag upprepar det, precis vad som hände den 6 oktober under Israels viktigaste religiösa högtid. Två stående yrkesarméer försökte överrumpla ett land, vars försvar liksom vårt bygger på värnplikt och mobilisering.

Sverige har alltid hävdat att politiska konflikter skall lösas genom samtal och förhandlingar. Men Egypten och Syrien har aldrig varit beredda att med Israel diskutera ens de områden som besattes i sexdagarskriget. Inga försök till medlingar eller kontakter har lyckats föra Egypten till vare sig direkta eller indirekta förhandlingar om Sinai, Golan eller västra Jordanstranden.

Sverige har slutligen med särskild kraft slagit vakt om demokratiska länders rätt att skydda sig mot attacker från totalitärt styrda stater. Länder där människorna själva i fria val bestämmer politiken har en särskild rätt till skydd av sitt styrelseskick. Vi vet att av dem som fört krig nu i Mellersta Östern är Israel den enda demokratin. Trots oavbrutna krigshot under landets 25 år har man lyckats bevara och fördjupa frihet och folkstyrelse. Om Egypten och Syrien hade haft framgång och stött in i själva Israel är det uppenbart att de demokratiska institutionerna där genast hade raserats.

På nästan alla sätt är alltså kriget mot Israel en utmaning mot de idéer om internationellt samarbete som Sverige länge har förfäktat under partipolitisk enighet. Att den svenske utrikesministern inte fördömt aggressionen är därför inte enbart bristande solidaritet med ett land som försvarar sig. Det är lika mycket ett svek mot de principer som Sverige självt i årtal har följt i sin bedömning av internationella konflikter.

Utrikesministern försvarar sig i dag i sitt svar, som jag tackar för, med att ett fördömande av Syrien och Egypten inte hade underlättat ansträngningarna att få ett slut på kriget. Troligen hade det väl inte spelat så stor roll för vapenvilan vad herr Wickman än hade sagt. Men i den mån det spelar en roll – och tillsammans med andra länder bildar vi en internationell opinion – är det naturligtvis viktigt att fördöma ett angrepp för att få slut på det. Det är en ledsam teori att tystnad från omvärlden om militär aggression gör dem som begår aggressionen mera villiga att lägga ner vapnen. Framför allt ser de ju då att de i framtiden än en gång kan angripa utan att andra länder reagerar med den kraft och indignation som hade varit självklar.

Talet om att ett klart uttalande från herr Wickman hade kunnat "störa" ambassadör Jarring är naturligtvis ett svepskäl. Jarrings roll i Mellersta Östern bygger på ett uppdrag givet av FN och inte av den svenska regeringen. Jarring är i denna kapacitet en internationell tjänsteman, inte en diplomat för Sverige. När Dag Hammarskjöld var

generalsekreterare i FN ledde inte det till att Sverige ständigt lade munkavle på sig självt i de konflikter där FN var inblandat av något slags falsk hänsyn till generalsekreteraren.

Jag skall undvika att mer utförligt spekulera över varför herr Wickmans sista stora tal som utrikesminister blev ett moraliskt nederlag för honom. Kanske var det ängslan för oljehotet från arabländerna. Kanske var utrikesministern rädd för Israelfienderna i SSU och Aftonbladet. Kanske är herr Wickman personligen så ointresserad av konflikten i Mellersta Östern att meningslösa formuleringar ter sig naturliga för honom.

Men det viktiga är att konstatera att hans tal den 11 oktober var ett svek. Tidningen Arbetet har beskrivit det så här: "Det är beklagligt att han (Wickman) inte gick ut mer kraftfullt på två punkter. Den ena gäller hur kriget började, den andra gäller Sveriges principiella stöd åt Israel." Och så kritiserar Arbetet på ledarplats några av de undanglidande formuleringar som jag här har försökt analysera.

Vi såg i går hur kriget i Mellersta Östern tycktes föra supermakterna in i den svåraste kraftmätningen efter Kubakrisen för elva år sedan. Vid sidan av de lidanden för judar och araber som konflikten för med sig är den också en fara för världsfreden. Nu måste det vara vår förhoppning att eldupphör på alla fronter fullföljs i förhandlingar om en bestående fred. Det kan ske och bör ske på grundval av säkerhetsrådets resolution 242. Det är Sveriges skyldighet att utan tvekan och rädsla vara med och driva på för en fred som säkrar framtiden för alla folk i Mellersta Östern. Men då måste vi också, gång på gång, slå fast att parterna äntligen skall lämna slagfältet och komma till förhandlingsbordet. Vi får aldrig tveka i kritik av dem som fortsätter att välja krigets väg.

Herr SVENSSON i Eskilstuna (s):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på min fråga om de motstridiga tolkningarna av FN-talet. Rakt på sak var orsaken till att den frågan ställdes en artikel – här tidigare omnämnd – i Aftonbladet fredagen den 12 oktober 1973. Där stod ordagrant: "Så kommenterade Krister Wickman sitt FN-tal: 'Så hårt har vi aldrig kritiserat Israel.'"

I slutet på artikeln hette det att Wickmans tal "får uppfattas som en klar markering mot Israel och för Arabländerna i konflikten".

Själv fann jag denna tolkning av regeringsdeklarationen grotesk och ser det som synnerligen tillfredsställande att från utrikesministern själv få höra att det intryck som genom åtskilliga kommentarer skapats av talet och som ingen borde ha ett intresse av att vidmakthålla enligt herr Wickmans egna ord "varit en följd av felaktiga uppgifter bl. a. i pressen".

Syftet med min fråga har tillgodosetts genom att utrikesministerns kraftfulla dementi – så tolkar jag den – har skrivits in i riksdagens protokoll. Utrikesministern har, som han själv säger i svaret, tillskrivits avsikter som är honom helt främmande.

I FN-talet sades att "Israels existens är ett sedan länge etablerat faktum". Jag vill se det uttalandet som ett diplomatiskt understatement, präglad av den försiktighet regeringen i enlighet med av herr Wickman redovisade skäl ålagt sig. Vi är många inom arbetarrörelsen som utan

Fredagen den
26 oktober 1973

*Ang. kriget i
Mellanöstern*

sådana hämningar är beredda att låta känsla och engagemang komma till uttryck i samband med den här konflikten. Starka band har knutits mellan den svenska arbetarrörelsens olika grenar – partiorganisationer, fackföreningsrörelse, Kooperation – och motsvarande folkrörelser i Israel. Israel är en demokrati, med vilken vi känner stor frändskap, inte därför att vi finner att alla de beslut som kommer fram i en demokratisk process i Israel är klanderfria och perfekta, höjda över all kritik, men vi känner denna frändskap med Israel därför att där vårdas, som hos oss, de demokratiska fri- och rättigheterna inkluderande respekten för minoriteter. Där pågår också ett samhällsbygge under det Israeliska arbetarpartiets ledning med starka socialistiska inslag av stort intresse och till stor inspiration för en demokratisk socialist. Jag har som publicist framhållit och vill gärna upprepa det här i kammaren att det vore en outhärdlig förlust – det gällde 1967 och det gäller 1973 – för demokrati, humanitet och mänskovärde om Israel skulle tillåtas gå under.

Jag vill gärna instämma i utrikesministerns förhoppning om att förhandlingar om fred nu efter vapenstilleståndet skall kunna komma i gång i enlighet med säkerhetsrådets resolution i november 1967. Jag har tolkat både FN-talet och utrikesministerns svar här i kammaren – och här har jag heller inte hittat någon skillnad mellan statsminister Palme och förre statsministern Erlander eller mellan förre utrikesministern Torsten Nilsson och nuvarande utrikesminister Krister Wickman – att målet bör vara att skapa en bestående fred som garanterar Israel säkra och erkända gränser samtidigt som också övriga parter legitima intressen skall kunna tillgodoses.

Med det anförda vill jag än en gång tacka för utrikesministerns svar.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Även jag vill tacka utrikesministern för hans uttalande angående innebörden av FN:s resolution 242. Resolutionen innebär inte, som herr Takman påstår, ett krav på att Israel skall dra tillbaka sina styrkor från hela det område som ockuperades i samband med junikriget 1967, utan den lämnar utrymme för sådana justeringar som ger Israel trygghet inom säkra gränser. Det är bra att utrikesministern tillbakavisar herr Takmans felaktiga referat av resolutionen på denna avgörande punkt. Jag hoppas att denna del av herr Wickmans anförande studeras noggrant av de många som i Sverige spritt en felaktig version av resolutionen, t. ex. på Aftonbladets redaktion.

Den svenska regeringen har med växande styrka betonat, att den svenska neutralitetspolitiken inte får innebära ideologisk neutralitet eller passivitet i internationella konflikter. Man har framhållit att den inte får hindra oss att säga vår mening med kraft – och det är bra.

Två av de principer som Sverige har hävdad, under stor enighet, är för det första de små nationernas rätt till trygghet och oberoende, för det andra att konflikter mellan stater inte skall lösas med våld utan med fredliga medel.

Hur var då läget när herr Wickman tog till orda i FN den 11 oktober? Den lilla nationen Israel hade angripits av två större grannar, med betydligt större militära resurser. Två av de stater som ständigt förkunnat

att konflikten i Mellersta Östern måste lösas med våld hade angripit en nation som lika konsekvent förklarat sig beredd till förhandlingar i syfte att nå en fredlig lösning.

I krigets inledande skede kunde också angriparna notera betydande framgångar. Det är ingen överdrift att säga, att Israels position var utsatt.

Det är svårt att tänka sig en situation där det vore mer motiverat att göra bruk av den yttrandefrihet, den förpliktelse till klart språk som den svenska regeringen bekänner sig till i internationella konfliktfrågor, än i detta läge. De två huvudprinciper som jag här nämnt borde ha gjort det lätt att åstadkomma ett klart uttalande, som inte kunde misstydas.

Vi har alla kunnat notera hur Israels position även i den internationella opinionen under de senaste åren kommit att bli alltmer utsatt, trots Israels ofta upprepade önskan att lösa konflikten med fredliga medel, trots dess förhandlingsvilja och trots arabstaternas lika envist upprepade nej till förhandlingar. Det är enligt min mening ytterligare ett skäl för Sverige, som enligt utrikesministern i dag står fast vid sin hållning från 1967, att klart tala ut, att visa sin solidaritet med Israels grundläggande anspråk på rätt att existera och trygghet inom säkra gränser. Den misstanken får inte uppstå att det modiga Sverige, som med rätta kritiserar supermakten USA, som med rätta säger ifrån mot militärjuntans övergrepp i Chile, hukar inför de proarabiska vindarna i den opålitliga världsdebatten.

Mot denna bakgrund var det med beklämning man tog del av utrikesministerns anförande i FN, med dess frånvaro av det klara språk, de solidaritetsuttalanden för små staters rätt till full trygghet och det avståndstagande från krigshets och angrepp som man hade haft rätt att vänta.

Beklämningen förbyttes i bestörtning när man dagen därpå i Aftonbladet, socialdemokratins största tidning, kunde läsa att talet borde tolkas som ett angrepp på Israel. "Det är vår hårdaste kritik någonsin av Israel", säger utrikesministern enligt ett uttalande som återges som direkt citat i Aftonbladet. Den svenska regeringen tog ställning i konflikten -- mot Israel, är tidningens slutsats.

Även för den som har vant sig vid att betrakta Aftonbladets nyhetsförmedling med skepsis och som har lagt märke till dess partiska hållning på nyhetsplats mot Israel i den aktuella konflikten var det svårt att tänka sig att detta, som uppgavs vara ett direkt citat, skulle vara ett fullständigt falsifikat.

Om så hade varit fallet, borde väl en dementi komma omedelbart och kraftfullt, resonerade säkert många. Direkta citat från den svenske socialdemokratiska utrikesministern i den största socialdemokratiska tidningen kunde väl inte passera helt obemärkta. Att ingen omedelbar dementi kom får kanske, i ljuset av utrikesministerns svar i dag, ses som ett tecken på regeringens uppfattning om den grad av förtroende som Aftonbladet åtnjuter.

Det är glädjande att utrikesministern nu klart dementerar Aftonbladets uppgifter. Det är ett viktigt besked, bl. a. till alla läsare av den tidningen.

Det är än mer glädjande att herr Wickman slår fast, att regeringen intar

samma hållning i dag som 1967, dvs. solidaritet med det hotade Israel. Jag tänker då bl. a. på det uttalande som dåvarande statsministern Tage Erlander gjorde den 8 juni 1967, när han på TCO-kongressen sade följande:

”-- -- jag vill gärna göra den bekännelsen att måndagen och tisdagen tillhör de mörka dagarna i vårt liv, eftersom vi hade en känsla av att det som höll på att byggas upp och som gav så rika löften för framtiden i den israeliska staten var hotat med undergång. -- -- De två dagarna måndag och tisdag denna vecka har väl gjort att stämningen har lättats upp. Förhållandena har blivit gynnsammare tack vare Israels egen för- måga -- --.”

Den inställningen borde ha framgått klarare av utrikesministerns tal i FN den 11 oktober. Att den inte gjorde det, är en av anledningarna till att jag instämmer i herr Ahlmarks analys och kritik av det talet. Men jag hoppas att de berörda parterna även kan ta del av herr Wickmans interpellationssvar i dag.

För att ytterligare skapa garantier för fullständig klarhet och skingrande av den oro som bl. a. Aftonbladets nyhetsförmedling har förorsakat ber jag att få sluta med att ställa tre följdfrågor till utrikesministern.

1. Jag tolkar utrikesministerns uttalande i svaret som en kategorisk dementi av påståendena i Aftonbladet, att hans tal i FN den 11 oktober var avsett som en kritik mot Israel. De uttalanden som återges som direkta citat i Aftonbladet är alltså helt gripna ur luften, herr Wickman har inte sagt något av denna eller liknande innebörd. Är det en riktig tolkning?

2. De uttalanden som tillskrevs herr Wickman i Aftonbladet uppfattades givetvis som en drastisk omläggning av Sveriges inställning. Varför föranledde tidningens artikel inte en omedelbar och kraftfull dementi?

3. Herr Wickman säger att regeringen i dag har samma hållning som 1967. Innebär detta att herr Wickman är beredd att upprepa de uttalanden av solidaritet med Israel som t. ex. gjordes av dåvarande statsministern Tage Erlander den 8 juni 1967?

Eftersom det är många som har ställt frågor här ber jag, för att inte mina frågor skall komma bort i herr utrikesministerns ytterligare svarande, att få överlämna dem skriftligt.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag upplever det som ett starkt behov att tala för dem som jag anser vara de orättfärdigt behandlade i Mellanösternkonflikten, nämligen Palestinaaraberna.

Vid den interparlamentariska konferensen i Paris 1971 höll jag ett anförande just om Palestinaaraberna, där jag bl. a. framhöll att det viktigaste för varje människa är att ha en identitet. Det betyder att också i en värld som blir mer och mer internationell behöver en människa ha ett land, ett hem som är hennes eget, en bakgrund som ger henne styrka och trygghet. Det betyder, som en gammal palestinsk arab sade till mig, att ha ett eget träd att dö under. Många av oss förstår naturligtvis inte vad det

betyder att inte ha ett hem, att inte ha en plats på jorden som tillhör en, att inte ha ett eget träd att dö under. Det är ytterst detta som konflikten gäller – identitet, nationell identitet. Det är en fråga om mänskliga rättigheter för alla, för Palestinaaraberna, för israelerna.

Vi diskuterar och ältar ansvarsfrågan i Mellanösternkonflikten gång på gång. Historiskt är den naturligtvis intressant men för att lösa dagens konflikt kan skuldfrågan inte vara avgörande – den ligger alltför långt borta i tiden – utan jag tror att vi måste utgå från de faktiska förhållandena i dag och försöka ge både Palestinaaraber och israeler en nationell identitet. Palestinaarabernas rätt till sitt land, Palestina, kan aldrig förnekas. De bodde där, det var deras hem och deras land. Judarna, förföljda under årtusenden av en hel värld, av kyrkor, av folk – kan någon förmena dem att söka sig en nationell identitet?

Kanske är det så att stormakter och FN får ta sin del av ansvaret. Vem frågade Palestinaaraberna -- de som bodde i landet – till råds? Och hur kunde FN dela ett land med juridiskt bindande verkan utan att landets majoritet var med på det? Kanske är vi alla medansvariga, alla som har förföljt judarna genom åren, och kanske blev vår belastning alltför tung efter Hitlertidens förföljelser. Samvetena orkade inte mer, och i iveren att sona förföljelserna mot judarna kom Palestinaaraberna i bakgrunden. De var ju också så små, de var så underutvecklade. De hade inte heller några språkrör. De trodde alla om gott. De var vänner med judarna och trodde att man skulle kunna leva tillsammans.

I ett tal den 20 september i år sade Golda Meir om Palestina: "Ingen annan brydde sig om det, men vi har förvandlat det från en fattig öken till Bibelns förlovade land. Vi kom till ett land som ingen ville ha från länder där ingen ville ha oss."

Ja, judarna har fått landet att flyta av mjölk och honung. Men därmed är det inte sagt att de som bodde där – och som inte hade lyckats så bra som judarna – inte brydde sig om sitt land.

Det har här talats om våra principer – det har sagts att vi i Sverige slår vakt om principerna om varje nations rätt till självständighet och säkerhet. Det är ju riktigt. Den principen gäller naturligtvis israelerna, men den måste också gälla det andra berörda folket, Palestinaaraberna. Enligt min personliga uppfattning bör inte Sverige i Mellanösternfrågan tala för det ena eller det andra folket eller mot det ena eller det andra folket, utan vi måste se att det här rör sig om två folk, det judiska och det palestinaarabiska, som en gång varit vänner men som hamnat i denna konflikt genom omständigheterna, genom båda folkens i sig rättfärdiga vilja att skapa en identitet. Det är en konflikt mellan judisk nationalism och arabisk nationalism, och den springande punkten är, tycker jag, hela tiden: Hur skall man kunna lösa denna konflikt och ge rätt åt båda parter? Israel har rätt, sedan den judiska staten en gång bildats av FN, att leva vidare som stat, och Palestinaaraberna har också rätt att leva i sitt land.

De senaste krigshandlingarna kan innebära att flyktingarna ökar i antal, att fler Palestinaaraber hamnar i flyktingläger, där hat och misstro fortsätter att växa. Det blir på så sätt inte bara personliga lidanden och tragedier, utan det blir också en upptrappning av hatet.

Fredagen den
26 oktober 1973

*Ang. kriget i
Mellanöstern*

Vi bör i Sverige, som vi har gjort tidigare, humanitärt stödja flyktingarna, och vi kan här göra omedelbara insatser. Jag noterar med tillfredsställelse och glädje utrikesministerns svar att regeringen kommer att pröva frågan om ökat svenskt bidrag till UNRWA för 1974.

Israel har länge och med kraft kämpat för att få till stånd fredsförhandlingar. Efter den kalla vind som drog genom världen i går inser vi tydligare än någonsin hur livsviktigt det är inte bara för israeler och araber utan för alla folk att det blir en fred i Mellanöstern. Konflikten där angår inte bara de direkt inblandade – den har en global karaktär, och risken för nya stridshandlingar kvarstår så länge man inte lyckats lösa Mellanösternfrågan och lyckats åstadkomma en varaktig fred.

Staten Israel är ett faktum, och vi i Sverige måste, med de möjligheter vi har, i FN arbeta för Israels rätt till fortsatt existens lika väl som vi måste arbeta för Palestinaarabernas legitima intressen och för en fred som – såsom utrikesministern sade i sitt FN-tal – skapar säkerhet inom erkända gränser för alla stater i regionen.

Jag vill till sist gärna framhålla att jag för min del finner regeringens återhållsamhet i uttalandena om Mellanösternkonflikten välgrundad. Vi har från Sveriges sida klargjort vårt ställningstagande, och det innebär hänsyn – som det har sagts – till alla berörda folks legitima intressen. Utifrån den målsättningen måste vi försöka bevara våra möjligheter att i konflikten göra insatser av olika slag, exempelvis möjligheterna till medlingsuppdrag och till deltagande i de fredsbevarande styrkor som vi nu går in i som en av uppgifterna.

Herr utrikesministern WICKMAN:

Herr talman! Denna debatt rör sig på litet olika nivåer. Låt mig först klara av den så att säga första nivån, alltså denna debatts och de framställda frågornas samband med massmedias presentation av mitt anförande i FN och de uttalanden som då lades i min mun.

Jag tror inte att det före denna interpellationsdebatt har rätt, och självfallet ännu mindre efter debatten kan råda, någon tvekan om var den svenska regeringen står och vilken ståndpunkt som den svenske utrikesministern har intagit. När jag sagt detta får jag naturligtvis genast frågan varför utrikesministern inte har klargjort detta tidigare. På det vill jag svara att så fort jag kom hem från Förenta nationerna blev jag, just för att få tillfälle att lägga till rätta de missförklaringar som förekommit, föremål för intervjuer både i ljudradion och TV, och med hänsyn till dessa intervjuer samt framför allt med hänsyn till texten i mitt FN-tal har jag mycket svårt att förstå att några missförstånd skulle kunna kvarstå. Nu har jag också uppfattat denna debatt så att några sådana missförstånd inte kvarstår, och det är bra. Det betyder då också att jag i och för sig helt kan acceptera herr Romanus' tolkningar av mitt interpellationssvar, som han ställde tre frågor till mig om.

Låt oss då i stället diskutera den såvitt jag kan se enda fråga som kvarstår, nämligen huruvida den svenska regeringen borde eller inte borde fördöma Egyptens och Syriens angrepp den 6 oktober. Jag har ganska utförligt argumenterat för vår ståndpunkt att vi inte borde göra det, och jag behöver inte upprepa de argumenten på annat sätt än att på nytt

förklara, att min ståndpunkt i årets FN-tal på denna liksom på övriga punkter när det gäller Mellanösternkonflikten är helt identisk med den inställning vi intagit tidigare. Den konflikt som vi nu upplever i Mellersta Östern gör, menar jag, mer än någon annan konflikt som pågått under de senare åren verkligen skäl för beteckningen tragisk. Den är tragisk därför att här står i regionen mot varandra så många intressen som vi alla – jag har uppfattat diskussionen här i kammaren på det sättet – är eniga om är legitima.

För det första har Israels självklara rätt till fortsatt existens och trygghet varit den svenska regeringens inställning från början. Detta har vi många gånger upprepat, och den står oförändrat kvar. Den rätten var en av de självklara utgångspunkterna för mitt tal i FN.

Det andra är Palestinaarabernas förtvivalde situation. Jag lyssnade med stor respekt till fru Jonängs inlägg, som jag tycker placerade hela denna konflikt i det enda möjliga perspektivet.

Det är slutligen den tredje partens – eller de tredje parternas, nämligen Israels arabiska grannars – svåra situation: de har levat i sex år med stora delar av sitt territorium ockuperat, ockuperat under en förvaltning som skapat intrycket att denna ockupation kan bli permanent.

För den svenska regeringen är det självklart att i denna tragiska konflikt stödja alla parternas legitima intressen och lämna de bidrag vi kan till den enda möjliga varaktiga lösningen av konflikten, nämligen den politiska, fredliga, stabila lösningen. Det är vår politiska och moraliska skyldighet. Därför tar jag uppriktigt sagt inte herr Ahlmarks bedömning att jag skulle ha uppträtt skamlöst vid utformningen av FN-talet den 11 oktober på allvar.

Jag vill gärna också använda detta tillfälle till att till kammarens protokoll läsa in de två huvudprinciperna i resolution 242, som nämnts så ofta i diskussionen här i dag:

”Rådet fastslår att principerna i stadgarna kan förverkligas endast om en rättvis och varaktig fred etableras i Mellersta Östern, en fred som bör inbegripa båda de följande principerna:

I. Israeliska väpnade styrkor dras tillbaka från territorier som ockuperades i den nyligen inträffade konflikten.

II. Alla krav eller krigstillstånd upphävs och varje stats i området suveränitet, territoriella okränkbarhet och politiska oberoende bör respekteras och erkännas, liksom dess rätt att leva i fred med säkra och erkända gränser och fri från hot om våldshandlingar.”

Jag har velat läsa in hela denna text just för att understryka betydelsen av att man icke slår sönder resolutionen och bara tar det ena elementet och icke det andra. Resolutionen är en helhet – den kan bara tillämpas, och politiskt genomföras, som en helhet.

Detta var, herr Lövenborg, min invändning – som jag alltså här får tillfälle att utveckla något närmare – mot herr Takmans sätt att citera resolutionen. Dessutom hade ett ord som inte finns där stoppats in i resolutionstexten om tillbakadragandet, nämligen ordet ”omedelbart” – ”omedelbart” finns icke i texten.

Det var min bedömning när det svenska FN-talet skulle hållas, och det

Fredagen den
26 oktober 1973

Ang. kriget i
Mellanöstern

är min bedömning i dag, att ett fördömande av den ena partens krigshandlingar icke skulle ha gagnat möjligheterna att nå en lösning. Den bedömningen är inte någon särskilt orginell svensk bedömning. Den debatt som ägde rum i FN:s generalförsamling pågick t. o. m. den 11 – det var alltså fyra dagars debatt som inföll efter krigsutbrottet – och sedan har det varit en serie debatter i FN:s säkerhetsråd. I dessa debatter har såvitt jag har kunnat finna icke någon utrikesminister – jag undantar självfallet Israels – anklagat eller fördömt Egypten eller Syrien. Jag tycker det är viktigt att vi har detta klart för oss när vi diskuterar denna mycket allvarliga utrikespolitiska fråga i Sveriges riksdag. Detsamma gäller de nio EG-staternas utrikesministrars gemensamma uttalande den 13 oktober. Det gäller också Europaparlamentets resolution den 17 oktober, som medvetet undvek varje brännmärkning av Egypten och Syrien. Ingen behöver tvivla på att solidariteten med Israel är mycket stark bland regeringarna i EG och naturligtvis väl så stark, och kanske också friare i sina uttrycksformer, i EG-parlamentet. Men trots detta har man alltså också där undvikit att göra detta fördömande av den ena parten.

Därför har jag blivit litet förvånad över den diskussion som har uppstått här hemma. Den förvånningen har inte minskats av att det -- när mitt FN-tal innan det hölls diskuterades och gick igenom i FN-delegationen med därvarande parlamentariker, som representerar de olika partierna här i riksdagen -- inte var någon som förde fram den kritik och de krav som herr Wijkman och herr Ahlmark här framfört. Jag tycker det är naturligt, och det är inte svårt att förklara. De krav som ställs här i debatten är visserligen i och för sig inte obegripliga för mig, men mot den bakgrund jag har angett tycker jag att de är helt oacceptabla och i grunden går emot det som är och som jag hoppas skulle vara den gemensamma fundamentala svenska inställningen, nämligen att vår främsta uppgift här måste vara att efter måttet av våra krafter bidra till en fredlig och politiskt stabil lösning av konflikten i Mellanöstern.

Jag sade att jag hade den inställningen när jag höll talet. Jag menar också att den utveckling som har ägt rum därefter bekräftar riktigheten av den. Nu är, som alla vet, svensk trupp på väg till Egypten. Det är ett svårt, viktigt och för oss hedrande uppdrag. Det är självklart att vi måste uppträda så att parternas förtroende för vår opartiskhet inte på något sätt rubbas.

Jag fick intrycket att herr Wijkman i viss mån höll med om att det kunde finnas skäl för den här återhållsamheten från den svenska regeringens sida. Herr Wijkman säger att man kan vara återhållsam i FN, men han frågar varför vi inte i andra fora har framfört andra synpunkter. Jag kan inte ta det rådet på allvar. Den svenska regeringen är regering oberoende av inför vilket forum vi uppträder. Det går inte att uppträda på ett sätt i FN:s generalförsamling och på ett annat sätt inför ett annat forum. Det kan inte gärna vara en allvarligt menad rekommendation.

Låt mig göra en sammanfattning: Det är ingen skillnad i den svenska regeringens inställning 1973 och 1967. Vårt försvar för vårt stöd till Israels rätt att existera -- och att existera i trygghet -- har varit självklart från början; det var självklart 1967, och det är lika självklart i dag. Lika

självklar och lika oförändrad är vår bedömning att det är nödvändigt att åstadkomma en politisk lösning som tillgodoser samtliga parter legitima intressen.

När jag säger att vår inställning är oförändrad vill jag avslutningsvis -- eftersom just 1967 har utpekats som ett år när den svenska regeringen skulle ha haft en annan inställning än den som kommit till uttryck i årets FN-tal -- läsa upp en liten del av FN-talet hösten 1967. Det hölls den 22 september, alltså innan säkerhetsrådets berömda resolution nr 242 kom till. Där sade min företrädare Torsten Nilsson följande: "När det gäller det oroande läget i Mellersta Östern vill jag, Herr President, först beklaga att det under våren var omöjligt att förebygga eller lösa den hotande krisen trots att så många tecken klart visade på risken av en väpnad konflikt. Det är djupt oroande att alla försök under det brådskande extraordinarie församlingsmötet att nå fram till riktlinjer för att skapa rättvisa och fredliga förhållanden i området misslyckades. Detta är så mycket mer olyckligt som man ju dock praktiskt taget kunde enas om själva principerna: Att icke erkänna någon rätt grundad på militär erövring och att erkänna rätten för alla stater i Mellersta Östern till en existens i fred och säkerhet."

Jag kan icke se någon skillnad mellan den inställningen och den inställning som har kommit till uttryck i årets FN-tal.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Det var, jag upprepar det, bra att utrikesministern rättade herr Takmans interpellation och herr Lövenborgs framställning om resolutionen nr 242. Den måste självfallet ses som en helhet, och den måste naturligtvis refereras och citeras efter sin ordalydelse. Jag håller helt med utrikesministern på den punkten.

Det gläder mig att han som svar på herr Romanus' fråga säger att hans FN-tal nu är identiskt med vad som sagts tidigare. Det innebär en justering av tolkningen av det talet. Vi har ju hört herr Romanus citera vad dåvarande statsminister Erlander sade, tre dagar efter det att kriget bröt ut den gången, på TCO-kongressen den 8 juni. Jag vill gärna citera det igen. Det var också ett tal under kriget, liksom herr Wickmans FN-tal. Det är dessa båda tal som skall jämföras.

Erlander sade så här: "-- -- jag vill gärna göra den bekännelsen att måndagen och tisdagen tillhör de mörka dagarna i vårt liv eftersom vi hade en känsla av att det som höll på att byggas upp och som gav så rika löften för framtiden i den israeliska staten var hotat med undergång. -- -- De två dagarna måndag och tisdag denna vecka har väl gjort att stämningen har lättats upp. Förhållandena har blivit gynnsammare tack vare Israels egen förmåga -- -- --."

Ingenting av den känsla eller den uppläggnings som genomströmmade Tage Erlanders uttalande under sexdagarskriget fanns ju i anförandet i FN. Men jag gläder mig åt att utrikesministern tydligen vill försöka fylla igen den klyfta som finns mellan de båda attityderna från 1967 och 1973.

Utrikesministern säger med all rätt att det finns tre parter i konflikten: israeler, palestinier och arabstater. Det är en korrekt analys. Den är inte

Fredagen den
26 oktober 1973

Ang. kriget i
Mellanöstern

unik eller särskilt orginell, men den är helt korrekt. Men vilken av de tre parterna tjänar på krig, herr Wickman? Gör israelerna det, som ständigt ser sin stat hotad och som måste ta mer än 20 procent av bruttonationalprodukten till försvarsutgifter? Naturligtvis inte! Mer än tusen människor har troligen dött i Israel under det här kriget. Tjänar arabstaterna på krig? Våldiga summor går åt för krig i några av jordens fattigaste länder, u-länder som använder dessa summor för meningslösa rustningar och en neurotisk koncentration på konflikten i stället för på social och ekonomisk utveckling. De tjänar inte heller på kriget. Palestinierna är de som drabbas mest av alla av ett krig. De har inte fått sin stat, som FN beslutade om 1947. Hundratusentals har drivits till flyktingskap.

Från vilken parts sida man än ser den här konflikten - jag tycker precis som herr Wickman att man bör se den från *alla* tre parternas synpunkt - kommer man därför fram till en och samma slutsats: Det måste bli fred, och bestående fred, med säkra gränser för alla folk i Mellersta Östern.

Det är från den värderingen som jag säger att man måste fördöma militär aggression. Militär aggression innebär ett hot mot alla de tre parterna, vilkas framtid vi tydligen är överens om bara kan säkras i fred.

Krister Wickman säger att det är oacceptabelt att fördöma angreppet och att inget annat land har gjort det. Det är ju fel. Se på vad Holland har sagt i en rad uttalanden! Det är sant, herr Wickman, att Holland har "straffats" för sina uttalanden. Arabstaterna har hotat med att inte sända olja till landet i fortsättningen. Men jag utgår än så länge från att det inte var rädsla för oljan som dikterade herr Wickmans tal i FN. Den holländska reaktionen över partigränserna - och med en socialdemokratisk utrikesminister även där - skulle ha varit föredömlig för den svenska regeringen.

Varför skall man då fördöma aggression? Jag kan nöja mig med att citera den socialdemokratiska tidningen *Arbetet*, som jag tycker har sammanfattat detta på ett lugnt och fint sätt. *Arbetet* skrev den 13 oktober på ledarplats i en kommentar till herr Wickmans tal:

"Den dag då kriget började för en vecka sedan, härskade under några timmar en viss förvirring om vem som anföll. Detta återspeglades även i svenska massmedias kommentarer.

Men nu, och när Krister Wickman framträdde, råder inte ett spår av tvivel. Det var ett arabiskt överraskningsanfall, planerat på förhand att äga rum på det judiska folkets heligaste dag och vid en tidpunkt, när alla judar - religiösa och icke religiösa - befann sig i sina familjer.

Utrikesministern borde ha fastslagit detta faktum inför generalförsamlingen, eftersom nu så få andra nationer är redo att göra det.

Han borde också ha uttryckt Sveriges känsla av samhörighet med det israeliska samhället och klart ha betonat, att detta samhälls existensberättigande i Mellersta Östern aldrig får ifrågasättas. Nu inskränkte han sig till att konstatera, att Israels existens är ett sedan länge etablerat faktum."

Det finns alltså skäl för att fördöma angreppet mot Israel den 6 oktober. Det är viktigt att en stat vet att den kommer att kritiseras hårt internationellt om den går till angrepp mot ett annat land. Om det *inte*

Fredagen den
26 oktober 1973

*Ang. kriget i
Mellanöstern*

blir kritik minskar hämningarna i världen mot att starta krig, och det kan vara en uppmuntran till fortsatta strider.

Det är också viktigt att ett litet land som angräps får ett internationellt stöd. Den internationella moralen skulle ohjälpigt kompromettera sig, om demokratier står tiggande när ett litet land överfallas.

Ett fördomande är också viktigt för förtroendet för den svenska utrikespolitiken. Jag tror att herr Wickman i några av sina tal, och tidigare utrikesministrar, ständigt har slagit fast de fyra principer som jag tog upp i mitt tidigare anförande: Ingen stat får frågasätta och hota en annan stats existens. Politiska konflikter får inte lösas med militära medel. Politiska konflikter skall lösas genom samtal och förhandlingar. Demokratiska länder har en särskild rätt till skydd av sitt styrelseskick. Angreppet mot Israel den 6 oktober var ett brott mot samtliga dessa principer.

Om vi hävdar dessa principer, herr Wickman, måste vi också reagera när de åtsidosätts. Om vi hymlar, när de grundläggande idéerna om mellanfolkligt samarbete nonchaleras och hånas, är det ett brott mot de idéerna. De fordrar, om de skall vara starka, att många regeringar ständigt värnar om dem också i ord och tal. Därför var enligt min mening herr Wickmans anförande i FN genom hans vägran att fördöma ett angrepp ett svek mot de principer som brukar vägleda svensk utrikespolitik.

Bara ett par korta kommentarer till fru Jonängs anförande. I flera av meningarna där kan man naturligtvis helt instämma, men jag tyckte att hon aldrig slutförde analysen. En stor oklarhet hängde över hennes framställning.

Fru Jonäng antydde i början att det var ett felaktigt beslut som Förenta nationerna fattade 1947; man satte sig över befolkningens önskemål osv. Vilka alternativ hade Förenta nationerna på hösten 1947, då de fick hand om frågan om Palestina?

De kunde säga: Nu skall *hela* Palestina bli judiskt. Nu skall vi driva bort alla araber därifrån. Nu skall vi göra det till ett judiskt land. Det hade varit en orätt mot palestinierna.

Man hade kunnat säga: Nu skall vi driva bort alla judarna från Palestina -- de är färre än araberna -- och göra hela Palestina till ett arabiskt land. Det hade varit en gruvlig orätt mot judarna.

Man hade också kunnat säga: Nu skall vi skapa en binationell stat, där både judar och araber under en gemensam regering och gemensam administration skall kunna leva i fred. Det hade varit en illusion. Det var ju en binationell stat som England förvaltade under 1920-, 1930- och 1940-talen och som ständigt var söndersliten av inbördes strider och attentat. Judar och araber kunde icke leva samman. Vi behöver icke diskutera skulden till detta. Vi vet att Palestina var en ständig oroshärd.

Det var då den fjärde lösningen som återstod: delning av Palestina i en i huvudsak judisk stat och en i huvudsak arabisk-palestinsk stat. Man drog gränserna så att det blev judisk majoritet i den ena staten och en arabisk-palestinsk majoritet i den andra. De skulle leva sida vid sida med öppna gränser och i fred. Sverige röstade för detta förslag på hösten 1947.

Jag tycker att det var ett klokt beslut. Jag hade då ingen möjlighet att

Fredagen den
26 oktober 1973

Ang. kriget i
Mellanöstern

uttrycka min mening, men när jag läst om det hela efteråt och när jag har sett de alternativ som förelåg, har jag tyckt att det var ett klokt beslut utifrån vad man visste vid den tidpunkten. Det fanns ingen annan lösning som hade kunnat skapa något slags rättvisa för båda folken. Tragiken, fru Jonäng, var ju att arabstaterna icke accepterade det här beslutet. Om de gjort det hade det inte blivit några flyktingar. Då hade det blivit en palestinsk stat. Inga områden hade blivit ockuperade. Den judiska staten hade dessutom varit mycket mindre än vad den är i dag, vilket från arabstaternas utgångspunkt hade varit en fördel.

Men från år 1947 och ända fram till denna dag har arabstaterna vägrat att slå in på fredens väg. Det är detta som är tragiken. Därför bör man i den typ av analys som fru Jonäng inledde komma fram till att endast fred kan leda framåt och att den politik som arabstaterna bedrivit i mer än ett kvarts sekel har varit katastrofal.

Fru Jonäng säger att vi inte bör tala för det ena eller andra folket. Det är riktigt. Därför menar jag att om man vill ha rättvisa för *båda* folken måste man nu begära att arabstaterna, palestinierna och israelerna går till förhandlingsbordet, att de lämnar slagfältet och sätter sig ner och resonerar om den här regionens framtid. Då blir det också nödvändigt att ta avstånd från al Fatah, Folkfronten och de andra terrorgrupperna. Man kan ju inte ha den minsta sympati för organisationer som säger: Bara på ruinerna av den judiska staten kan vi bygga upp ett nytt Palestina. Rättvisa åt alla folk kan man bara nå i fred.

Därför tycker jag att fru Jonäng i sitt nästa anförande borde avsluta sin analys på de här punkterna med att säga att arabstaternas politik icke får fortsätta samt att palestinierna måste låta sig företrädas av ansvarsfulla ledare och inte av extremisterna i Folkfronten och al Fatah. Det är bara med fred genom förhandlingar som vi kan få säkra gränser i Mellersta Östern.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr WIJKMAN (m):

Herr talman! Debatten drar verkligen ut på tiden, och jag skall försöka att fatta mig kort.

Man kan börja med att ställa sig frågan vad den klara svängning i opinionen beror på som vi har kunnat se, kanske inte framför allt i Sverige utan över huvud taget i Europa, under det här kriget i jämförelse med den kris som lamslog världen 1967. Man kan naturligtvis vara cynisk och säga att den begynnande energikris vi ser, med fara för oljeavspärning, kan ha en viss inverkan på olika regeringars ställningstagande. En annan faktor som kan spela in är terrorrisken. Regeringarna kan bedöma det som ganska farligt eller äventyrligt att ta i för hårt mot arabsidan därför att man då riskerar en mera aggressiv attityd från olika terroristorganisationer. Det kan också bero på att den israeliska taktiken på flera punkter har varit svår att acceptera och svår att förstå. Jag tänker bl. a. på den s. k. kontraterrorn, jag tänker på de beslut som har fattats vad beträffar policyn på kort sikt inom de ockuperade områdena.

Slutligen kan det vara en ökad förståelse för de arabiska kraven.

Jag tror att det ligger någonting i alla de här fyra synpunkterna och att de på många sätt påverkar människornas bedömning av konflikten. Det kanske man på sätt och vis får acceptera eller i varje fall hysa en viss förståelse för. Men faktum kvarstår att staten Israel – även om vi må ha kritik på olika punkter mot Israels politik under de senaste åren – är en liten nation som står inringad, bokstavligen talat, mellan betydligt större och ekonomiskt starkare grannar och ideligen under senare tid har hotats och utsatts för grymma terroristaktioner. I ett sådant läge är det klart att politiken i staten Israel på många punkter måste hårdna. Jag tror att om vårt land vore utsatt för liknande psykologiska fenomen, skulle också vår attityd i många sammanhang bli hård. Det är därför jag tycker att det är så viktigt att komplettera opinionsbildningen – varje dag, varje stund – med att slå fast och ställa upp bakom Israels självklara rätt att existera, att fortleva. Det är glädjande att herr utrikesministern nu i sitt senaste inlägg så klart gjorde det. Detta uttalande hade en helt annan innebörd och en helt annan valör än det mycket kortfattade konstaterande som fanns med i talet i FN.

Vi är alltså helt överens på den punkten, och det finns ingen anledning att här fortsätta den diskussionen. Därvidlag har den här debatten fyllt ett stort syfte – om vi förutsätter att den går ut i massmedia. Den har visat att det finns åtminstone fyra partier som kraftfullt markerar sin vilja att sluta upp bakom Israels fortsatta existens.

Det är klart att om man jämför herr Erlanders tal från sexdagarskriget och herr Wickmans tal i FN, kan man inte låta bli att tycka att kontrasten är skarp. Därför är det bra att de här kompletteringarna har gjorts i dag. Jag kan bara – liksom herr Romanus – inte underlåta att undra över varför inte dementier av de uppgifter, som bl. a. förekom i Aftonbladet, har kommit tidigare. Det är bra att de har kommit i dag, det skall vi vara tacksamma för.

Den punkt som vi i varje fall vad avser min interpellations utgångspunkt – fortfarande inte är eniga om är alltså huruvida angreppet från Syrien och Egypten borde fördömas. Det skulle inte rimma med kravet på en fredlig lösning, säger herr utrikesministern, och jag måste erkänna att jag inte begriper det resonemanget. Jag kunde acceptera det utifrån den aspekten att man vid den tidpunkten i ett mycket laddat läge i generalförsamlingen i FN måste säga sig att nu måste vi iaktta extra stor måttfullhet och extra stor sans därför att en kompromisslösning kunde komma inom ett par timmar. Det var därför jag sade att om man nu hyste en vilja att fördöma angreppet och fann tillfället olämpligt just i generalförsamlingen, så fanns det möjlighet att i andra sammanhang göra det. Även den tolkningen tycker utrikesministern är omöjlig. Jag tycker att den inte är det, och jag anser dessutom att det i varje läge borde vara naturligt för ett land som Sverige att fördöma ett angrepp av den här karaktären – dels sättet för angreppet på denna religiösa högtidsdag, dels angreppets omfattning, dels angreppets syfte. Vi kan konstatera att angreppet var så massivt att staten Israels existens de facto hotades.

Jag menar alltså, precis som herr Ahlmark, att militär aggression och militära angrepp måste fördömas. Jag kan inte underlåta – när

Fredagen den
26 oktober 1973

*Ang. kriget i
Mellanöstern*

utrikesministern drar paralleller med utlandet — att påpeka att herr Wickman och även jag i några sammanhang har deltagit i debatter, där olika talare har påmint herr Wickman om utländska uttalanden. Herr utrikesministern har upprepade gånger slagit fast att vi har en annan position och att vi över huvud taget har en annan tradition när det gäller att fördöma militär aggression av den här typen. Jag är alltså fortfarande förvånad över detta. Vi lär inte komma fram till någon enighet här i dag om sättet att se på dessa ting.

Låt mig, herr talman, avsluta med att säga att jag för min del tycker att det är naturligt, även om jag har förståelse för vissa av arabstaternas synpunkter, att hela tiden i opinionsbildningen bidra med att starkt markera stödet för den israeliska staten och att hela tiden påminna omvärlden om att denna stat de facto är ut och är in har hotats militärt och också angripits militärt — senast den 6 oktober — och att dylika angrepp mycket starkt bör kritiserars och fördömas även från Sveriges synvinkel.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Det är riktigt, herr utrikesminister, ordet "omedelbart" finns inte i resolutionstexten, men det är heller inte den springande punkten och inte den mest angelägna tolkningsfrågan i dagens läge.

Herr Wickmans anförande innebär, såvitt jag kan förstå, inte något annat än en bekräftelse på att Sveriges linje är att hålla fast vid FN-resolutionen, och den innebär utan tvekan att Israel skall dra sig tillbaka från de områden det rövade till sig 1967. Däri ligger den springande punkten.

Det vore synnerligen olyckligt om det officiella Sverige lånade sig åt den typ av språklig tolkning som Israel och dess supporters försöker driva, nämligen att det inte skulle gälla alla områden och att formuleringen "ockuperat område" skulle betyda att Israel med den starkares rätt kunde fortsätta ockupationen. Sådant är ordkonster, och det är en dålig israelisk efterhandskonstruktion. När resolutionen i FN togs uppfattades den av världsoinionen och av alla seriösa bedömare som att det självklart gällde samtliga under sexdagarskriget ockuperade områden. Det finns naturligtvis också andra viktiga punkter i denna resolution, men den punkten utgör grundvalen. Israel är angriparen, Israel är den brutale ockupanten och har att rätta sig efter FN-resolutionen så, som den rimligtvis måste uppfattas. Något annat vore en skändlighet som i vart fall Sverige inte har något intresse av att medverka i.

Det måste bli förhandlingar — det anser vi alla — och där kan givetvis både ges och tas som vid alla seriösa förhandlingar. Grundvalen måste emellertid vara FN-resolutionen utan den genomskinliga urvattning som Israel försöker driva igenom.

Herr Ahlmark sysslade i sitt anförande mycket med frågan om hur kriget började. Jag vill påstå: Vem som sköt det första skottet är inte den mest intressanta frågeställningen. Det intressanta är att de arabiska staterna hela tiden har kämpat på sitt eget territorium, det som Israel rövade till sig 1967. I dag erkänner nästan alla stater, åtminstone i ord, att de arabiska staternas krav om tillbakadragande av de israeliska

trupperna är ett rättmätigt krav.

Vad har Israel företagit sig efter 1967? Det är inte bara det att den militära ockupationen har fortsatt utan man har också på ett utmanande sätt företagit en rad åtgärder för att varaktigt annektera de områden som man tog med våld. Man har sprängt arabiska hus i luften, man har gång efter annan gjort räder in på omgivande arabiska territorier. Man har mördat och man har åstadkommit skadegörelse i mycket stor omfattning. Så fort någon arab inom ockuperat område kunde misstänkas för att stå i förbindelse med gerillan har hans hus sprängts med alla ägodelar i. Det är ingen propaganda – det har bekräftats av Israel självt som offentliggjort statistik, säkerligen alltför låg.

Israel har dessutom på ett sätt som måste utmana de nationalistiska känslorna hos arabfolken gått in för en ekonomisk integration med Israel av de ockuperade områdena. Man har investerat i kibbutzer och företag. Israel har övermodigt velat visa att de här områdena tog Israel och dem ämnar man behålla utan hänsyn till arabernas känslor och rättvisa krav. Så kan ingen fred i världen byggas. Det förstår också många israeliska medborgare. Man kan erinra om det upprop som skrevs i början av 1968 och som undertecknades av ett hundratal intellektuella. De kritiserade ockupationspolitiken, terrorn och herrefolksattityden, och de varnade för konsekvenserna. Det är klart att dessa sanningssägare inte blev populära. Men jag skulle tro att ännu fler israeler i dag kan vara beredda att skriva under ett sådant upprop. Får hökarna i Tel Aviv fortsätta bringar man verkligen den israeliska statens existens i fara.

Jag tycker det är väldigt svårt att ställa sig som försvarare av den israeliska politiken. Herr Wijkman funderar över orsakerna till det förändrade stämningläget. Men nu är det inte 1967, då man faktiskt lyckades piska upp en proisraelisk stämning av sällan upplevt slag. Då handlade det inte bara om att det stackars Israel kämpade för sin existens och ingenting annat begärde än att få leva i fred med sina grannar. De som då påpekade den israeliska statens och sionismens aggressiva karaktär stämplades allt som oftast som antisemiter.

Det har som sagt hänt åtskilligt sedan 1967. De som har trott på den israeliska statsledningens deklARATIONER om fredsvilja och ädla syften gör det inte längre, och det är grundvalen för det ändrade stämningläget i vårt land och i många andra länder. Den israeliska statsledningen har gång på gång inför världen avslöjat sig som angripare, som äventyrare som har satsat på det nakna våldet och som angripare som inte är intresserade av en rättvis fred utan som oupphörligt kränker FN-stadgan och av FN enhälligt antagna resolutioner.

Här har flera talare motiverat Israels aggressiva politik med omsorg om statens existens. Men det är en billig argumentation som skulle kunna användas för att försvara varje aggression. Det har visst förekommit vulgära uttalanden om Israels utplåning, men det är mot bakgrunden av den bitterhet som finns, och den reaktionen är inte svårförståelig. Tyngre väger dock att de ledande arabstaterna med Egypten i spetsen accepterar Israels existens. Men det innebär självfallet inte att man vill gå med på en fred på Israels villkor. Det är Israel som är aggressor. Det är Israel som är ockupant, och det är Israel som måste dra sig tillbaka från de områden

Fredagen den
26 oktober 1973

Ang. kriget i
Mellanöstern

som Israel har rövat till sig.

Det som i själva verket utgör faran för den israeliska statens existens är om man fortsätter med den politik som redan har dragit ett sådant oerhört lidande över folken i Mellanöstern inklusive israelerna själva.

För tre år sedan frågade FN-representanten Gunnar Jarring om parterna som grundval för en reglering var beredda att erkänna säkerhetsrådets resolution 1967. Då svarade Egypten positivt. Israel visade ingen positiv reaktion. Israel ville ha fred på sina egna villkor.

Israels utrikesminister Abba Eban intervjuades i Sveriges Radio 1968. Då yttrade han: "Jag har inget förakt för FN-resolutioner. Vi respekterar de resolutioner som förtjänar respekt och vi underlåter att respektera de resolutioner som saknar grund i logik eller rätt eller lag." Det betyder i klartext att den fredsvilja som man talar om när det gäller Israel måste ses i sin rätta och mörka dager. Israel respekterar ingen annan fred än den som utformas på israeliska villkor.

Det var 1968 som Eban framträdde i Sveriges Radio. Ännu har ingen hört den israeliska statsledningen säga att Israel kommer att rätta sig efter FN:s resolutioner. Det är svårt att säga hur länge berusningen efter sexdagenskriget skall hålla i sig, men åtskilligt talar väl för att också hökarna i Tel Aviv efter det här kriget måste ha fått sig en tankeställare. Den svenska regeringen som deklarerar att man håller fast vid FN-resolutionen från 1967 har all anledning att bidra till alla ansträngningar för att tvinga Israel att respektera världsorganisationens beslut.

Herr WIJKMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade till'en början, efter att ha lyssnat på ett och ett halvt av herr Lövenborgs inlägg, tänkt replikera med anledning av vissa av de osakligheter och lögnaktiga påståenden som han gjorde sig skyldig till, men jag skall avstå från det. Jag tror inte att det på något sätt tjänar debattens syfte. Jag vill därför bara uttrycka mitt beklagande av att så mycket av osakligheter och lögnaktiga påståenden i och med herr Lövenborgs anförande kommer att stå infört i riksdagsprotokollet.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Utrikesminister Wickman sade i sitt senaste inlägg att han helt accepterar den tolkning av hans svar som jag gjorde i de frågor som jag riktade till honom. Jag ber att få tacka för det. Det är glädjande att herr Wickman alltså inte har sagt någonting av den innebörd som stått i Aftonbladet den 12 oktober eller något liknande. Det är också glädjande att herr Wickman nu förklarar sig redo att upprepa herr Erlanders solidaritetsförklaring med Israel. På de två punkterna har jag alltså inte något behov av ytterligare meningsutbyte.

På frågan varför ingen omedelbar och kraftfull dementi gjordes svarar herr Wickman att han, så snart han kom hem, skingrade oklarheten genom intervjuer i radio och TV. Till det uttalandet skall jag be att få göra två kommentarer.

För det första vill jag framhålla att dagens dementi är mer klagande än det som herr Wickman sade vid hemkomsten.

För det andra vill jag peka på att herr Wickman kom hem, om jag är

rätt underrättad, den 17 oktober. Vad Sveriges utrikesminister säger i den största socialdemokratiska tidningen uppfattas givetvis som den svenska regeringens hållning. Aftonbladets version fick alltså stå oemotsagd i fem dagar. Självfallet hade tekniska möjligheter funnits att dementera detta omgående.

Det kan inte ha varit okänt för herr Wickman i New York vad som stod i Aftonbladet den 12 oktober. Det hade varit möjligt dels för herr Wickman att uttala sig för Aftonbladet, dels för någon annan att på den svenska regeringens eller på utrikesdepartementets vägnar göra ett uttalande tidigare. Att inte så skedde visar väl dels vilken vikt regeringen fäster vid vad som står i Aftonbladet, dels vilken uppfattning man har om omvärldens förtroende för nyhetsförmedlingen i den tidningen. Det är de enda kommentarer jag har till den tredje frågan.

Jag kan inte underlåta att göra ytterligare en reflexion, med anledning av att herr Wickman, som motivering till att han inte uttalade sig tydligare den 11 oktober, hänvisar till EG-ländernas hållning. Vi vet ju att dessa är starkt beroende av arabländernas oljeleveranser.

Detta är inte precis den stil som vi har vant oss vid från den modiga svenska regeringen, som så ofta känner sig kallad att utgöra världens samvete. Jag avser inte att nu rikta någon kritik mot att den svenska regeringen normalt känner den kallelsen, utan jag menar att man kunde ha fullföljt de intentionerna också den här gången. Jag är dock glad att Sveriges attityd i Mellanösternfrågan efter dagens debatt framstår som väsentligt klarare än efter utrikesministerns tal i FN.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Herr Ahlmark undrade i sitt första anförande varför jag inte fördömde terrorismen. Det måste föreligga ett missförstånd, och för att undanröja det ordentligt vill jag gärna nu uttala ett sådant fördömande. Hela den svenska opinionen verkar faktiskt att ha väldigt svårt att förstå att flyktinglägren och tillvaron över huvud taget för Palestinaaraberna föder apati i vissa fall men också hat och att vi på det sättet kommer in i våldets spiral. Det bör inte, tycker jag, vara så svårt att förstå att den situationen uppträder. Och när den situationen föreligger, t. ex. i flyktinglägren, utnyttjas den av extremistorganisationer, som inte gör saken bättre utan helt enkelt förstör de möjligheter till lösning som kunde finnas framöver.

Jag vill gärna än en gång understryka att när det är fråga om Palestinaarabernas nuvarande situation kan vi gå in med pengar över FN och andra organisationer. Vi kan alltså sätta in ett humanitärt stöd, och det ligger i linje med Sveriges tradition att göra det. Därtill gäller det, som fru Jonäng så klart framhöll, att skapa en nationell identitet för dem. Jag menar att i de fredsförhandlingar som nu måste komma till stånd är det en av huvudfrågorna; jag medger gärna att gränsfrågan ligger i förgrunden och kanske måste lösas först. I alla fall hoppas jag att förhandlingar nu skall kunna upptas, och för en utomstående förefaller det ganska naturligt att det kan ske genom FN:s förmedling. Israel har ju krävt förhandlingar, men det har gällt direkta förhandlingar och inte genom någon annans medverkan, och det har försvärat det hela. Arabstaterna –

Fredagen den
26 oktober 1973

Ang. kriget i
Mellanöstern

framför allt Egypten, som har haft en nyckelställning – har å sin sida sagt nej till sådana förhandlingar. Kan denna knut lösas upp efter vad som nu har skett, då har man kommit ett långt steg framåt.

Jag vill gärna också, herr talman, till slut sälla mig till dem som uttalar respekt och sympati för den svenska trupp som nu skall delta i övervakningen. Också det ligger ju i linje med vår svenska tradition. Våra tankar följer dem som där skall göra en insats, och vi hoppas att de skall lyckas i sitt – det behöver inte understrykas – mycket svåra uppdrag. Det är självfallet hedrande för Sverige att vi får vara med i det arbetet.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Det var bara två punkter som jag hade antecknat mig för. Den första är delvis upplärd av Evert Svensson i Kungälv. Han sade i sitt första anförande att man i svensk debatt har talat för en "multirasial stat", som han uttryckte det, dvs. en binationell stat med både judar och araber. Men att tala för en sådan linje är ju samma sak som att upphäva Israel som en judisk stat. Det är inte någon sorts vänlig linje, för den förutsätter krig för att bli förverkligad. Israel är en i huvudsak judisk stat och vill förbli en i huvudsak judisk stat. Skall man upphäva det, kan det enbart ske med våld.

Många i debatten i Sverige – de finns bl. a., som herr Svensson så väl känner till, i Broderskapsrörelsen; det finns tyvärr också ett par som är mig politiskt mera närstående – har solidariserat sig med terrorgrupperna och med al Fatah. Därför är det väldigt viktigt att slå fast att de här terrorgrupperna har till syfte att krossa staten Israel och på ruinerna av den staten bygga upp ett nytt Palestina. De gör ingen som helst hemlighet av sin avsikt i den propaganda de bedriver i arabvärlden.

Den andra punkten gällde resolutionen 242, som har spelat en betydande roll här i debatten. Det står ju i den resolutionen att den skall, som en del av en paketplan, innebära tillbakadragande från "områden" som ockuperats i den senaste konflikten. Det står alltså "områden" i obestämd form. Det står inte "områdena" eller "alla områden". Detta är en ordagrann översättning från den engelska texten – "territories occupied in the recent conflict". Det står inte "the territories" eller "all the territories".

Det var England som lade fram den här texten. Den diskuterades i säkerhetsrådet vid, tror jag, två sammanträden innan den antogs. Man sade då att en förutsättning för att texten skulle antas var att det var obestämd form, som lämnar utrymme för justeringar av gränserna sådana de var före den 5 juni 1967. Detta sades alltså före beslutet i säkerhetsrådet. Det har sagts också många gånger efter beslutet i mängder av intervjuer och artiklar av lord Caradon (som drev fram den här texten), av George Brown (som då var engelsk utrikesminister) och av Michael Stewart (som senare blev engelsk utrikesminister).

Det är alltså fullständigt klart att en förutsättning för att denna resolution kunde antas var att det icke står att den skall inbegripa tillbakadragande från *samtliga* ockuperade områden, utan att det är obestämd form. Och det är alldeles naturligt att det hade varit en orimlighet att kräva, liksom det är i dag, att israelerna skall dra sig

tillbaka överallt till de gränser de hade före sexdagarskriget. Skall Jerusalem åter bli en delad stad som det var i 19 långa år, då ingen enda jude fick komma fram till Klagomuren? Skall Golanklipporna åter igen börja användas som bas för syrierna, där de sitter och skjuter ned på judiska byar? Skall Sharm el-Sheikh än en gång kunna driva området till krig, när man använder Sharm el-Sheikh för att stoppa den israeliska sjöfarten genom Tiransundet? Bara de frågorna visar ju att vissa typer av gränsjusteringar är nödvändiga om man skall få säkra gränser och en bestående fred.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ahlmark tolkar frågan om det i Israel skall vara möjligt med en multirasial stat så att den måste innebära ett nytt krig och att den alltså är en omöjlig lösning. Jag har inte bundit mig för den lösningen därför att detta – och det har ju sagts här flera gånger – är ett oerhört svårt komplex. Var skall dessa Palestinaaraber få sitt nationella hem, var skall de få sin nationella identitet?

Vi är helt på det klara med att många intressen måste komma in i Israel – arabstaterna och FN. Det är också en ekonomisk fråga – huruvida dessa stater skall ha pengar som ersättning för det som de har lämnat.

Vad jag ville säga i mitt anförande var att när det har pådyvlats människor att de ville krossa Israel, så var det fråga om tolkningen att det skulle gälla en multirasial stat, och det trodde jag faktiskt var litet annorlunda än som det med ett "overstatement" har betytt – att kasta ut israelerna i havet.

Jag vill erinra om ett uttalande som Svenska ekumeniska nämnden gjorde i juli 1967. Man säger där under punkt 3: "De arabiska flyktingarna bör i så stor utsträckning som möjligt ges rätt att återvända till sina gamla hem. För dem som inte kan eller önskar återvända måste frågorna om ekonomisk gottgörelse för den egendom de förlorat lösas på ett rättfärdigt sätt. Eftersom det kan förutsättas att Israel inte ensamt kan taga på sig denna ekonomiska börda, bör någon form av internationell samverkan komma till stånd." Jag vill gärna solidarisera mig med ett sådant uttalande.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Nu gäller det att inte slarva med definitionerna, eftersom det här faktiskt är fråga om flera folks rätt att leva i säkerhet och fred.

Herr Svensson i Kungälv säger att han har inte bundit sig för att Israel bör bli en "multirasial" stat. Ja, det hoppas jag verkligen att han inte har bundit sig för. I debatten och propagandan har ju en "multirasial" stat inte bara betytt att de araber som bor i Israel skall ha samma rättigheter som andra. Det har de ju i de flesta avseenden – araberna i Israel är de enda araber som lever i en demokrati. Termen har betytt att det skall vara en *binationell* stat med ungefär lika många Palestinaaraber som judar, vilket det ju skulle bli, om alla palestinier kom till Israel.

Och säger man att vi skall värna om Israels rätt att existera måste det

Fredagen den
26 oktober 1973

Ang. kriget i
Mellanöstern

ju vara Israels rätt att existera *som en i huvudsak judisk stat*. Om man i stället menar att vi vill ha ett nytt Israel som är binationellt innebär det ju att man i praktiken förordar krig, eftersom Israel icke kommer att gå med på att förvandlas från att vara en i huvudsak judisk stat till att bli en binationell nation. Det är ju detta som konflikten ofta har gällt ända sedan början av 1920-talet.

Då får alltså herr Svensson bestämma sig. Innebär herr Svenssons förord för att värna om Israels framtid och fred att man skall godta att Israel är en judisk stat? Jag menar att det är en självklarhet att göra så. En binationell stat skulle omedelbart slitas sönder av inbördeskrig så som skedde på 1920-, 1930- och 1940-talen.

Jag står alltså fast vid FN-beslutet från 1947 om en delning av Palestina. Dessutom anser jag att det för människorna i världen är en stor tillgång med en judisk stat. Det är nämligen den enda stat på jorden som alldeles säkert vid alla tillfällen kommer att ta emot och ge medborgarskap och en ny framtid åt judar som förföljs i andra delar av världen.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Herr talman! För mig kan det faktiskt vara en fråga om hur många av Palestinaaraberna och flyktingarna som skall ha rätt att återvända till Israel, och det är, menar jag, en fråga som skall tas upp vid de fredsförhandlingar som äger rum och kommer att äga rum. Det är en viktig fråga.

Om jag skall uttala en mening i detta avseende skulle det vara den att jag tror att det är en omöjlighet, just av de anledningar som herr Ahlmark pekat på, att en och en halv miljon eller låt oss säga två miljoner skulle återvända till Israel. Jag tror inte att det är en möjlig utväg, och jag säger också att det måste finnas i huvudsak tre parter som tar ansvar för detta: Israel, arabstaterna och det internationella organ som vi har, nämligen FN.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag hoppas verkligen att jag tolkar herr Evert Svensson rätt när jag tror att han ändå menar att Israel i förhandlingar skall gå med på vilket antal palestinier som skall få rätt att "återvända" till Israel. Det skall inte vara ett mycket stort antal palestinier som genom någon typ av diktat tvingas in i det område som i dag är Israel. Ty i det läget blir det ju krig. I det läget upphäver man ju Israel som en judisk stat.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Anders Wijkman talar om lögner och förvrängningar som jag skulle ha gjort mig skyldig till utan att han på något sätt exemplifierar, och det är ju ingen särskilt stark position.

Till herr Ahlmark vill jag säga att det förefaller mig inte vara någon orimlighet att Israel skall återlämna de ockuperade områdena, om vi nu skall syssla med distinktioner i resolutionen, och det kanske vi också skall göra. Jag vet att när det gäller den bedömningen finns det en mycket stark världsupinion som menar att det är Israels skyldighet att återlämna de ockuperade områdena.

Jag uppfattar det fortfarande som ordkonster – en dålig israelisk efterhandskonstruktion – när man på denna punkt vill förändra resolutionen. Innehållet är nämligen självklart. Det är en språkfråga – det har framför allt sin grund i att man i vissa språk inte har någon bestämd artikel. I den franska officiella versionen har man den bestämda formen ”från de ockuperade områdena”. Det har man också i den tyska versionen. Det ryska språket saknar bestämd artikel. Där har man ingen grammatikalisk skillnad mellan obestämd och bestämd form. Israel försöker att så här rida på språkliga problem, och det tycker jag inte är någon särskilt stark politik.

I morgonekot i dag kunde man höra att krisen i Mellanöstern är över, men trots alla de önskningar och förhoppningar som har strömmat ut från denna talarstol är det nog en slutsats som är för tidigt dragen. Men det har tagits steg på den vägen, och att den i vissa människors ögon så ondsinta Sovjetunionen där har spelat en pådrivande roll för att komma fram till en resolution som åtminstone kunnat leda till att kanonerna tystnat är väl också klart. Den andra stormakten, USA, skramlade i går med vapnen, förmodligen därför att president Nixon hade behov av att rikta uppmärksamheten mot något annat än sina egna smutsiga affärer.

Den resolution som antogs natten mellan den 21 och 22 oktober uppmanade de stridande parterna att omedelbart inleda förhandlingar om uppfyllande av resolutionen från 1967. Vi har diskuterat innehållet i den resolutionen, och utrikesministern har här försäkrat att han kommer att hålla fast vid den. Detta ser jag som något mycket positivt. Jag tror nämligen att man i dagens läge kan hysa förhoppningar om framsteg. Situationen har förändrats. Herr Ahlmark representerar inte längre världsoinionen. Araberna har visat sin kvalitet, och de styrande kretsarna i Israel har mer och mer isolerats.

Det ligger också i Sveriges och hela världens intresse att det område det här gäller inte för eviga tider förblir en krutdurk som när som helst kan springa i luften. Säkerheten och en rättvis fred måste garanteras, och vårt land har självfallet ett ansvar i det sammanhanget. Vi är ett neutralt land, och våra ord väger tungt. Man får därför hoppas att de möjligheter Sverige har i FN och i andra internationella organ verkligen utnyttjas maximalt.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag vill säga några ord till herr Ahlmark. I mitt tidigare anförande talade jag verkligen om fred som en nödvändighet inte bara för israeler och Palestinaaraber utan för oss alla. Och jag framhöll speciellt i mitt anförande att den saken upplevde man mycket starkt i går, när vi hörde om den amerikanska beredskapens upptrappning.

Vad gäller FN-beslutet 1947 om delning av Palestina – ett beslut som jag väl vet att också Sverige deltog i och röstade för – reagerar jag mot att man i sammanhanget mer eller mindre glömde bort Palestinaarabernas synpunkter. Varje folk måste ju ändå ha rätt att besluta om sin egen framtid.

Jag vänder mig här mot herr Lövenborgs ensidighet men tycker också att herr Ahlmark för ett ensidigt resonemang. För mig är det viktigt att

Fredagen den
26 oktober 1973

*Ang. kriget i
Mellanöstern*

betona - som jag också har gjort tidigare - Israels rätt till existens, men lika viktigt är att betona Palestinaarabernas rätt till en nationell identitet.

Herr Ahlmark sade att vi här i vårt land brukar slå vakt om de demokratiska ländernas rätt till frihet och skydd för den friheten. Men herr Ahlmark kan väl inte förfäkta den meningen att vi inte skall hjälpa och stödja Palestinaaraberna därför att det inte finns någon demokrati i deras land? Det är ju en orimlig ståndpunkt. Jag tycker att det är ett hårt och obarmhärtigt resonemang som herr Ahlmark för, när han menar att vi skall stödja Israel därför att israelerna är så mycket bättre och skickligare och därför att de har byggt upp en fungerande demokrati. Även om den andra parten inte har en fungerande demokrati, har vi ändå ett lika stort ansvar att stödja den, att visa den vad demokrati innebär och betyder för ett folk.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Jag vill bara göra den mycket korta repliken till herr Ahlmark att om jag talar om fredsförhandlingar så menar jag det. I det kan naturligtvis inte ligga ett diktat, men det måste innebära att man ger och tar. Annars kommer det hela att återigen explodera i ett krig.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Jag tolkar Evert Svensson så att han under viss dimbildning ändå vill slå vakt om Israels framtid som en i huvudsak judisk stat. Jag tycker gott att herr Svensson kunde säga det uttryckligen och alldeles klart. Det behöver nämligen sägas i debatten, inte minst i de kretsar där Evert Svensson brukar vistas.

Jag utgår ifrån att fru Jonäng inte känner till bakgrunden till FN-beslutet utan är i god tro när hon säger att FN "glömde bort" Palestinaaraberna. Jag tror inte att fru Jonäng har läst Peelkommissionens rapport från 1937. Det är en av de mest briljanta analyserna av hur man kan lösa en konflikt då två folkgrupper gör anspråk på samma land men icke kan leva samman. Jag antar att hon inte heller känner till den FN-kommission som förberedde FN-beslutet 1947 och som leddes av en svensk, Sandström. Den kom fram till att en delning var enda möjligheten att skapa något slag av rättvisa för *både* judar och araber i Palestina.

Det var det resonemang jag förde i min tidigare replik till fru Jonäng. Det fanns fyra möjligheter:

att driva bort alla judar och göra området arabiskt - det hade varit orätt mot judarna;

att driva bort alla araber och göra hela området judiskt - det hade varit orätt mot araberna;

att skapa en binationell stat - det hade lett till inbördeskrig som under 1920-, 1930- och 1940-talen; samt

att genomföra en delning av Palestina - det som skedde i FN-beslutet.

Att dela landet i två stater är inte alls att "glömma bort" den ena sidan. De Palestinaaraber som fru Jonäng här har talat om och för hade ju den andra staten. De godtog tyvärr inte beslutet. Arabstaterna lade själva beslag på stora delar av det som skulle vara den arabisk-palestinska staten.

Men att säga att FN "glömde bort" Palestinaaraberna när FN oavbrutet diskuterade just Palestinaarabernas framtid tycker jag är antingen ett belägg för stor okunnighet eller en oförsynthet mot det arbete som bedrevs inom Förenta nationerna 1947.

Nr 121

Fredagen den
26 oktober 1973

*Ang. kriget i
Mellanöstern*

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Det är möjligt att jag inte har de omfattande kunskaper som herr Ahlmark har – det kan tänkas. Men när det gällde FN-beslutet om delningen vill jag säga att det är väldigt svårt att i dag bedöma om det var den enda möjligheten. Om jag inte minns fel från den litteratur som jag har läst sade man från svenskt håll redan vid delningen att delningsplanen var behäftad med svagheter. Men jag tycker att detta är en onödigt diskussion i sammanhanget -- det är ändå en detaljfråga. Det väsentliga för oss är att vi försöker komma fram till vad vi från vårt land kan göra i dag för att medverka till att bilägga denna konflikt och åstadkomma den fred och säkerhet som vi är eniga om att detta område behöver.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Det kan synas vara "en onödig debatt", men det var fru Jonäng som drog upp den. Det var fru Jonäng som tog upp 1947 års beslut, kritiserade FN, sade att man "glömde bort" Palestinaaraberna och på flera sätt tog avstånd från det beslutet.

På detta har jag svarat och motiverat FN-beslutet som Sverige då stod bakom. Därför var det inte onödigt att bemöta de missförstånd som fru Jonäng gav uttryck åt. Men på ett annat sätt är det alldeles onödigt. Vad man än anser om 1947 års FN-beslut: det blev fattat, Israel bildades. Nu har Israel funnits i 25 år. Israel har samma rätt att leva vidare, att försvara sig och självt bestämma principerna för sin invandringspolitik som alla andra stater på jorden och alla andra medlemmar av Förenta nationerna.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Jag frestar herr talmannens tålmod, för debatten har pågått länge.

Frågan om en judisk stat är inte fullt så enkel som herr Ahlmark vill göra gällande. Jag förmodar att herr Ahlmark delar åsikten att Israel också har ansvar för Palestinaraberna. Och om Israel i fredsförhandlingar får ta en viss kontingent av Palestinaraberna in i sitt land – jag utgår från att det sker med hänsyn till alla de säkerhetsrisker som det kan föra med sig, risker som måste beaktas i en sådan situation -- är Israel de facto en multirasial stat. I det ligger naturligtvis också, herr talman, att alla människor skall behandlas efter samma lagar, ha samma rättigheter och samma skyldigheter.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag vill bara i anslutning till det herr Ahlmark senast anförde betona att jag ändå menar att varje land och varje folk har en rätt att forma och bestämma om sin egen framtid. I det aktuella skeendet deltog inte Palestinaraberna på det sätt som man skulle ha kunnat önska.

Fredagen den
26 oktober 1973

Om en internationell undersökning av förhållandena i Chile, m. m.

Det hade kanske kunnat ske, exempelvis genom en folkomröstning, men det är svårt att uttala sig om de olika möjligheterna. Jag vill ändå understryka varje nations och varje lands rätt att forma sin egen framtid.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om en internationell undersökning av förhållandena i Chile, m. m.

Herr utrikesministern WICKMAN erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Carlshamres* (m) den 16 oktober framställda interpellation, nr 124, dels herr *Hjorths* (s) den 23 oktober framställda interpellation, nr 134, och dels herr *Wirmarks* (fp) i kammarens protokoll för den 17 oktober intagna fråga, nr 251, och anförde:

Herr talman! Herr Carlshamre har i en interpellation frågat mig, vilka åtgärder jag anser det vara möjligt att vidta för att ge hjälp till dem som förföljs för sina åsikters skull i Chile.

Herr Wirmark har frågat mig, vilka ytterligare åtgärder som regeringen avser vidta direkt eller i samarbete med FN:s flyktingkommissarie för att uppnå att de personer som i dag flyr eller önskar fly undan politiska förföljelser i Chile skall kunna lämna landet och erhålla fristad i Sverige eller annat lämpligt land.

Vidare har herr Hjorth frågat om den svenska regeringen avser att i FN ta initiativ till en internationell undersökning av förhållandena i Chile och verka för att förhindra fortsatt avrättning och plågsam, omänsklig behandling av politiska fångar.

Världopinionen upprörs nu av de brutala övergreppen mot de inhemska meningsmotståndarna till militärregimen och mot de politiska flyktingar som från andra länder sökt sig en fristad i Chile. Dagarna efter kuppen erbjöd sig den svenska regeringen att i Sverige i en första omgång motta 200 politiska flyktingar från Chile.

Sverige har till dags dato mottagit 140 flyktingar från Chile, av främst chilensk, brasiliansk, uruguayansk och boliviansk nationalitet. Under ambassadens beskydd i Santiago befinner sig ett 100-tal personer, däribland I.O-chefen Figueroa. För denne liksom för de övriga som sökt skydd på ambassaden pågår nu ett intensivt arbete för att utverka fri lejd ur landet.

Vår beskickning i Santiago under ledning av ambassadör Edelstam arbetar energiskt för att erbjuda livshotade personer en fristad.

Flyktingströmmen är av den omfattning att frågan måste lösas på bred internationell bas. FN:s flyktingkommissarie har inlett sitt arbete. Jag vill erinra om att flyktingkommissarien inte har mandat att skydda chilenska medborgare från förföljelser så länge som de befinner sig i sitt eget land. Däremot skall han söka ge skydd och bistånd åt de flyktingar från andra länder som uppehåller sig i Chile. Sverige har understrukit vikten av en aktiv och snabb insats av flyktingkommissarien till skydd för flyktingar i Chile. Detta har skett såväl genom underhandskontakter mellan de svenska delegationerna i Genève och New York och flyktingkommissarien som inom ramen för exekutivkommittén för flyktingkommissariens

verksamhet, i vilken Sverige är medlem. I syfte att tillvarata flyktingarnas rättigheter i enlighet med de internationella avtal som Chile anslutit sig till sände flyktingkommissarien sin representant i Latinamerika till Santiago för underhandlingar med militärjuntan. Flyktingkommissarien har nu också ett särskilt ombud på plats i Santiago som bl. a. står i kontakt med den nationalkommitté för hjälp åt flyktingarna som bildats av kyrkliga samfund och frivilligorganisationer, t. ex. Röda korset. Transport av flyktingar från Chile förbereds av organisationen ICEM i samråd med flyktingkommissarien.

Flyktingkommissarien ser nu som sin viktigaste -- och samtidigt svåraste -- uppgift att finna mottagarländer för flyktingar från Chile. Sverige och Schweiz har redan förklarat sig villiga motta 200 flyktingar vardera. Flyktingkommissarien har den 20 oktober riktat en vädjan till 17 andra länder om att motta ett så stort antal flyktingar som möjligt.

Jag framhöll inför FN:s generalförsamling att det för världsorganisationen och dess medlemsstater är en omedelbar tvingande uppgift att bistå förtryckets offer. En stor humanitär insats behövs för att ge flyktingar av olika nationaliteter en fristad. Medlemsstaterna bör lämna positiva svar på flyktingkommissariens vädjan till dem att motta flyktingar från Chile. Vid överläggningar med generalsekreteraren understök jag ytterligare dessa synpunkter.

I anslutning till de åtgärder som jag redovisat har regeringen tagit kontakt med andra regeringar för att öka beredskapen att motta flyktingar från Chile. I samband härmed är vi beredda att öka våra tidigare åtaganden.

Regeringen är även på andra sätt beredd att hjälpa offren för politisk förföljelse i Chile. Svenska röda korset kommer t. ex. att erhålla ett bidrag till det program som Internationella rödakorskommittén genomför i Chile. Detta avser hjälp till internerade i form av livsmedel, kläder och medicin. Vi prövar också möjligheterna att bereda forskare som inte kan fortsätta sin verksamhet i Chile tillfälle att verka i Sverige.

Vi kommer att bidra till en internationell opinionsbildning mot fortsatta övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Sålunda undersöker vi möjligheterna att tillsammans med andra länder under den pågående generalförsamlingen inleda en aktion till skydd för de mänskliga rättigheterna i Chile.

Med anledning av herr Hjorths fråga förutsätter jag att de besked jag här lämnat till väsentlig del tillmötesgår hans önskemål. När det gäller krav på internationell undersökning av förhållandena i Chile måste jag dock framhålla att förutsättningarna härför är väsentligt mindre gynnsamma än för det nordiska förslaget om en undersökning av uppgifterna om massakrer i Portugals afrikanska kolonier. I det senare fallet har vi som bakgrund säkerhetsrådets och församlingens tidigare ställningstaganden till den portugisiska kolonialpolitiken. Den svenska regeringen anser det självfallet angeläget att med de medel som kan stå till buds få till stånd en internationell belysning av de pågående förföljelserna i Chile.

Vad särskilt gäller tortyr, avrättningar och omänsklig behandling av fångar får jag hänvisa till att jag tog upp hela detta frågekomplex i mitt anförande i FN:s generalförsamling den 11 oktober. Jag konstaterade där

Fredagen den
26 oktober 1973

Om en internationell undersökning av förhållandena i Chile, m. m.

att tortyrmetoder accepteras av regeringar i olika delar av världen. Jag framhöll vidare att alla stater röstat för det absoluta förbud mot tortyr som ingår i FN-konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Detta förbud har sålunda sin plats i den allmänna folkrätten. Om alla stater ratificerar FN-konventionen stärkes skyddet mot tortyr, särskilt om enskilda individer får rätt att klaga till den internationella instans som skall sättas upp enligt konventionen. Man bör också pröva om inte tortyrfrågan bör behandlas i särskild ordning. Den dödsstraffets renässans, som vi nu tycks uppleva, betecknade jag som ett historiskt bakslag, och jag underströk vikten av en opinionsbildning inom FN mot dödsstraff.

Dessa synpunkter har självfallet sin tillämpning på den aktuella situationen i Chile. Utvecklingen i Chile ger oss ytterligare anledning att energiskt fullfölja arbetet med dessa frågor inom FN.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på min interpellation. Det är – i varje fall i de delar som direkt gäller just min fråga – ett bra och uttömmande svar. Det ger klarhet i några viktiga punkter, det uttrycker utan hymlande och omskrivningar den avsky vi alla i Sverige känner inför blodsväldet i Chile. Det klargör att Sveriges möjligheter att hjälpa förtryckets offer självfallet är begränsade – det framgår av de blygsamma siffror som utrikesministern nämner på de åtaganden som är gjorda i förhållande till det väldiga behovet av hjälp. Det är bra att det blir sagt. Sverige är ett litet land, och vi kan inte ensamma klara så här stora uppgifter. Samtidigt klargör svaret att vi efter måttet av vår förmåga ändå vill göra nya och utökade åtaganden och göra allt vad vi kan för att hjälpa dem som nu förföljs för sina åsikters skull. På det sättet är det ett bra svar.

Svaret kan också fylla det huvudsyfte som jag hade när jag framställde interpellationen, nämligen att ge utrikesministern tillfälle att under påverkan av det sociala tryck till hut och hyfsning som riksdagen brukar utöva även på statsråd göra ett uttalande i dessa frågor som något skulle sudda ut minnet av de förlöpningsor som samme utrikesminister gjorde sig skyldig till i ett beryktat anförande inför Göteborgs Arbetarekommun den 1 oktober. Tillfredsställelsen i det senast nämnda avseendet skulle kanske ha varit större om inte utrikesministern i en liten polemik med herr Wijkman för en stund sedan hade råkat understryka att den svenska regeringen är regering inför vilket forum den än uppträder. Det måste väl betyda att den svenske utrikesministern är lika mycket utrikesminister när han framträder i Göteborgs Arbetarekommun som när han framträder i riksdagen. I så fall har jag inte mycket mer att glädjas åt än att ett senare uttalande möjligen får anses ta över ett tidigare. Men personligen vill jag kanske ändå tillmäta en deklaration av utrikesministern, lämnad från riksdagens talarstol, en större tyngd än ett uttalande som samme utrikesminister gör när han är utsänd till Göteborg som agitator, väsentligen i inrikespolitiska och partitaktiska ärenden.

Jag tackar för det klargörande som vi trots allt har fått.

Fredagen den
26 oktober 1973

Om en internationell undersökning av förhållandena i Chile, m. m.

Herr HJORTH (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min interpellation om förhållandena i Chile. Det var verkligen ett snabbt svar, då jag framställde interpellationen så sent som i tisdags.

Även om Mellanösternkriget nu en tid har överskuggat händelseutvecklingen i Chile — det har vi fått exempel på i den föregående debatten i dag -- får vi inte glömma vad som håller på att ske där. Vi måste oupphörligen fästa världsupinionens uppmärksamhet på det och försöka göra allt som står i vår makt för att få slut på den terror som förekommer i form av förföljelser, arresteringar, tortyr och avrättningar. Det gäller här också att göra humanitära insatser i form av bl. a. flyktinghjälp, där vi verksamt kan hjälpa till.

Många förhoppningar knöts till den socialistiska regeringen Allende, som med kraft tog itu med de eftersatta problemen och arbetet med att skapa ett rättvisare och mera demokratiskt samhälle. Chiles fattiga folk levde under olidliga förhållanden i stora slumområden med hög arbetslöshet, nöd och sjukdomar. Regeringens reformåtgärder på olika områden syftade till att ge de förtryckta och fattiga en mänskligare tillvaro.

De privilegierade grupperna såg med oro försöken att på demokratisk väg omdana och utveckla landet. Dessa högerextremistiska grupper liksom grupper som företrädde starka utländska kapitalintressen kände sin ställning hotad, och man organiserade en kampanj för att stöta den folkvalda regeringen. Man drog sig inte ens för terroraktioner, sabotage och t. o. m. mord för att uppnå sitt syfte. Strejkåtgärder ifrån högavlönade grupper och stoppandet av utländska lån och krediter ingick som ett led i att skapa ekonomiskt kaos och undergräva förtroendet för Salvador Allende. Till slut måste de tillgripa militära maktmedel för att målet för aktionerna, utplånandet av den chilenska demokratin, skulle kunna förverkligas.

De skildringar som sipprat ut till omvärlden ifrån militärdiktaturen i Chile talar sitt tydliga och hemska språk. Hänsynslöst förföljer militären oliktankande människor, och de politiska flyktingar som i Chile hade funnit en fristad kastats i fängelse, torteras och avrättas. I Dagens Nyheter i dag ger journalisten Bobi Sourander en fasansfull ögonvittnesskildring av vad som utspelas på Estadio Chile, den gamla fotbollsstadion i Santiago som liksom Estadio Nacional förvandlats till ett jättelikt koncentrationsläger. Flera hundra människor har enligt uppgifter hittills likviderats, men det rör sig säkert om åtskilligt flera. Tusentals politiska meningsmotståndare till juntan sitter fängslade och utsätts för den mest grymma och omänskliga behandling. De latinamerikanska staterna är ju kända för sina sällsynt raffinerade metoder när det gäller olika former av tortyr. I likhet med vad den nazistiska regimen gjorde i Tyskland före andra världskriget är militärjuntan i färd med att ta livet av de fackliga och politiska ledarna för att för avsevärd tid framåt omintetgöra nya försök till demokrati och social rättvisa.

Vad som sker i Chile och i många andra länder i fråga om tortyr är fruktansvärt. Att det i vår upplysta tid med starkt utvecklad teknik och forskning och framsteg på så många olika områden fortfarande finns människor som, och tydligen med stor tillfredsställelse, utsätter andra

Fredagen den
26 oktober 1973

Om en internationell undersökning av förhållandena i Chile, m. m.

människor för den mest omänskliga behandling är för mig upprörande. Den moderna tortyren — om man nu kan tala om modern i fråga om medeltida förhörsmetoder — går i många fall inte ut på att döda. Man syftar i stället till att bryta ned individen till ett sådant tillstånd att han kan förmås tala och ange sina kamrater i de förbjudna organisationerna. Läkare engageras för att rekommendera graden av vad en människa kan utstå utan att förlora livet och för att anvisa former av misshandel som inte lämnar alltför synliga spår efter sig. Härvid kommer den psykiska tortyren alltmer till användning. Det är vår plikt som medmänniskor att göra allt vad som går att göra för att försöka förhindra detta. Amnesty International utträttar här ett synnerligen berömvärt arbete. Dess aktion i år syftar bl. a. till att få till stånd en juridiskt bindande internationell konvention mot tortyr. Förbudet mot tortyr och grym omänsklig behandling eller bestraffning finns förutom i 1948 års deklaration om de mänskliga rättigheterna intaget i 1966 års FN-konvention om medborgerliga och politiska rättigheter. Denna konvention är dock ännu inte bindande, då den inte undertecknats av ett tillräckligt antal stater. Det skulle, som utrikesministern säger i sitt svar, stärka skyddet mot tortyr om alla stater ratificerade denna konvention. Utrikesminister Wickman anser också att det bör prövas om inte tortyrfrågan bör behandlas i särskild ordning. Jag tror att det vore en riktig väg att gå, men problemet blir säkert svårlöst då vi har det motsägelsefulla faktum, som utrikesministern riktigt framhöll i sitt FN-tal den 11 oktober, att alla stater röstat för absolut förbud mot tortyr men att samtidigt regeringar i olika delar av världen accepterar tortyrmetoden.

Hösten 1972 antog FN:s generalförsamling en resolution om förhindrande och kontroll av brottslighet. Den särskilda kommitté som tillsattes för dessa frågor skall avge rapport till 1976 års generalförsamling, och det visar ju att det inte går speciellt fort att på denna väg uppnå resultat.

Händelserna i Chile har helt naturligt upprört det svenska folket liksom världsoinionen i övrigt. Det är bara att beklaga att inte moderata samlingspartiet ville vara med om ett gemensamt protestuttalande mot militärkuppen från riksdagspartiernas sida. Herr Carlshamres interpellation tyder dock på att man även från moderat håll ogillar det som skett, även om man inte direkt fördömer militärkuppen. Jag konstaterar dock med tillfredsställelse att herr Carlshamre nyss i sitt anförande uttalade sin avsky över vad som hänt i Chile.

Arbetarrörelsens Chileinsamling är värd allt stöd för att aktivt hjälpa Chiles förtryckta folk. Det beundransvärda arbete som den svenska ambassadören Harald Edelstam i Santiago utträttat för de politiska fångarna bör framhållas. Det måste vara en angelägen uppgift att se till att dessa får en fristad. Det är, som utrikesministern säger, en svår uppgift, men jag är glad över att Sverige här är berett att göra en insats för de politiska flyktingarna.

Den 4 oktober i år höll ambassadör Olof Rydbeck ett anförande i FN:s koloniala utskott där han på de nordiska ländernas vägnar föreslog inrättandet av en internationell undersökningskommission. Detta krav gällde de grymheter som Portugal gjort sig skyldigt till i Moçambique och övriga portugisiska kolonier i Afrika. Det var ett utmärkt initiativ, och jag

Fredagen den
26 oktober 1973

Om en internationell undersökning av förhållandena i Chile, m. m.

framhöll i min interpellation att förhållandena i Chile kunde motivera ett liknande initiativ från svensk sida. Omvärlden måste få insyn och en möjlighet till ingripande för att om möjligt få slut på den brutala misshandeln och de skoningslösa avrättningarna. Förutsättningarna för detta bedöms av utrikesministern som väsentligt mindre gynnsamma än när det gällde Portugal. Jag är medveten om detta, men jag är tacksam för att den svenska regeringen självfallet anser det angeläget att med de medel som kan stå till buds få till stånd en internationell belysning av de pågående förföljelserna i Chile. Jag tycker därför att interpellationssvaret är positivt.

Jag tackar för att utrikesministern i FN så kraftfullt tagit upp frågan om tortyr, avrättningar och omänsklig behandling, och jag vill till sist också ställa vissa förhoppningar till uppgiften om att Sverige undersöker möjligheterna att tillsammans med andra länder under den pågående generalförsamlingen inleda en aktion till skydd för de mänskliga rättigheterna i Chile. Jag hoppas på all framgång i detta viktiga arbete.

Herr WIRMARK (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka utrikesministern för svaret.

Sedan till situationen i Chile. Naturligtvis måste alla demokrater fördöma vad som hände i Chile den 11 september. Min egen reaktion uttryckte jag så här: "För de många framstegsvänliga krafter som hävdar att det inte är tanks och bajonetter och utländska påtryckningar utan politiska argument och val som skall avgöra Latinamerikas framtid är vad som händer i dag i Chile ett stort nederlag." Samma känsla av vanmakt och avsky väcker i dag rapporterna om fortsatta övergrepp av juntan mot politiska motståndare i Chile.

Dagligen strömmar tidningarnas rapporter över oss med påminnelser om militärernas hänsynslöshet och förakt för mänskliga fri- och rättigheter. Människor förföljs, fängslas, torteras och avrättas, som det står i det uttalande som fyra svenska riksdagspartier formulerade. Människor som bott i landet 15–20 år arresteras utan förvarning. Mot flyktingar, inte minst från andra latinamerikanska länder, tycks juntan vara skoningslös.

Låt mig bara ge ett exempel. Härom dagen stod att läsa i Dagens Nyheter om de 325 bolivianer i exil i Chile som nu lastades på boskapsvagnar och fördes över gränsen, där de omedelbart avrättades.

Inför dessa och liknande handlingar måste världsopinionen reagera. Vi får inte förtrötta att tro att våra protester kan ha verkan. Allteftersom tiden går måste också den chilenska militärregimen inse att den har ett eget intresse i att övergreppen upphör och medborgarnas fri- och rättigheter respekteras. Glädjande nog finns det en del tecken som tyder på det.

Vad som hänt måste också få till resultat att Sverige intensifierar sina ansträngningar att hjälpa till att få flyktingar ut ur Chile och att vi erbjuder dem som så önskar en fristad här i vårt land. Det bör också få oss att instämma i Amnesty Internationals krav på att FN uttalar sin oro och protest mot avrättningarna, tortyren och de illegala arresteringarna och att FN begär att få sända en undersökningskommission till Chile. Jag

Fredagen den
26 oktober 1973

Om en internationell undersökning av förhållandena i Chile, m. m.

hoppas att det svar utrikesministern har lämnat på herr Hjorths fråga innebär att utrikesministern är beredd att verka för detta.

Jag tycker att svaret ger en värdefull redovisning av Sveriges vilja att bistå dem som har blivit förföljda och kommit i kläm. Herr utrikesminister! Det är glädjande att den svenska ambassaden aktivt kunnat bistå en del av dem som känt sig förföljda eller i fara. Ambassadör Edelstam har fått mycket välförtjänt beröm för sina egna och sina medarbetares insatser. Jag vill instämma i den bedömningen. Det var också bra att den svenska regeringen snabbt erbjöd 200 flyktingar att komma hit.

Min fråga till utrikesministern var vilka ytterligare åtgärder regeringen är beredd att vidta för att hjälpa de förföljda ut ur landet och för att bereda en fristad åt dem. På den frågan ger utrikesministern ett klart svar: Sverige är berett att öka sina tidigare åtaganden. Jag skulle emellertid vilja få någon ytterligare precisering. Vår kvot på 200 flyktingar kommer alltså att ökas, men hur mycket? Kommer den att åtminstone kunna fördubblas? Kan vi vara säkra på det? Vi vet ju att det är många chilensare och andra latinamerikaner som skulle vilja komma under vår ambassads beskydd i dag och att det hittills inte har funnits plats för dem. Kan de nu få hjälp, när vi lyckats få fri lejd för en del tidigare omhändertagna? Och kan vi när det gäller akademiska forskare och lärare – ofta mycket självständiga individer som i dag kanske är särskilt illa ute – göra speciella insatser för dem? Skulle det inte vara möjligt att inbjuda sådana personer till Sverige och med hjälp av biståndsmedel garantera att de temporärt kan fortsätta sin gärning här?

Låt mig också säga att jag finner det naturligt att Sverige med anledning av vad som hänt temporärt har frusit biståndet till Chile. Vi måste naturligtvis hålla fast vid den målsättning som angavs i det nyligen tecknade biståndsavtalet, nämligen att vår hjälp har till uppgift "att bidra till social och ekonomisk rättvisa" i Chile.

Vi måste vara medvetna om att den chilenska militärregimen har starka fascistiska drag. Detta är så mycket mer tragiskt, eftersom Chiles politiker och folk – och jag avser en stor majoritet av båda dessa kategorier, inbegripande både dem som stöder Allende och dem som inte stöder honom – utmärkt sig just för att slå vakt om demokratin och de politiska fri- och rättigheterna och eftersom de med stolthet brukade hänvisa till sin i Latinamerika unikt långvariga och starka parlamentariska tradition. Det är så mycket mer tragiskt som man i Chile hade påbörjat en social reformpolitik som syftade till att skapa drägligare sociala förhållanden, särskilt för den fattiga delen av befolkningen. Det var syftemålet med den politik som påbörjades av den kristligt demokratiska regeringen under Eduardo Frei och som Salvador Allendes socialistiska regim sedan i så hög grad kom att symbolisera.

Det är just reformismens krafter i Latinamerika som militärjuntan i Chile lagt ytterligare hinder i vägen för. Men jag är förvissad om att majoriteten av de progressiva krafterna – av olika politiska kulörer – inte kommer att uppge den demokratiska vägen. Ty vad finns det för anledning för övertygade demokrater att rekommendera en annan väg, att ursäkta ett maktövertagande med våld? Det vore ju att låta

Fredagen den
26 oktober 1973

Om en internationell undersökning av förhållandena i Chile, m. m.

generalerna bestämma, att använda deras metoder.

Herr talman! Man kan diskutera *varför* kuppen hände, och en sådan debatt kan säkert ge värdefulla lärdomar för framtiden, men man kan inte försvara *vad* som hände. Det är sant att Allende inte sällan ställde parlamentet inför fullbordat faktum, att han inte gjorde särskilt allvarliga försök att stoppa ockupationen av hundratals företag. Det är också sant att Allendes regim i stort sett gjorde slut på både varulager och valutareserv och framkallade en allt häftigare inflation genom en obalanserad och kortsiktig ekonomisk politik. Men varken detta eller uppmaningar från politiker ger militärerna någon rätt att slå parlamentarismen och demokratin över ända.

Nu är det inte den debatten vi skall föra här i dag. Vår förhoppning måste vara att demokratis krafter i Chile skall visa sig så starka att våldets krafter till slut måste vika. Kanske detta i dag synes naivt – men i längden kan inte ens generaler regera ett land mot folkets vilja. Det är polariseringens krafter som banat väg för fascismen – det kan också visa sig att medborgarnas naturliga reaktion på fascismen blir en ny strömning bland folket, som banar väg för nya politiska krafter, ett nytt kraftfält, och för en ny gemenskap bland de grupper som tror på social rättvisa och på ett demokratiskt styrelseskick.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! De förbrytare som den 11 september tilltvingade sig regeringsmakten i Chile har sedan dess utvecklat en bestialisk terror mot Chiles arbetarklass och demokrater. Tiotusentals människor har spärrats in i koncentrationsläger, där de får försöka uthärda under vidriga förhållanden, där de utsätts för förnedrande övergrepp och tortyr, där många skjuts eller plågas till döds. Knektarna gör razzior i arbetarkvarteren, plundrar arbetarfamiljer, bränner deras böcker, tar fångar eller avrättar människor utan rätt. Radikala arbetare skjuts på väg till sina arbeten. Militärjuntans soldater bryter sig in på tidningsredaktioner och skjuter ned personalen. För varje dag antar fascistjuntans brott allt värre proportioner.

Juntans kupp var väl förberedd. USA:s imperialister och Chiles reaktionära överklass hade gjort allt för att sabotera folkfrontsregeringens arbete att skapa samhällsförhållanden för en ekonomisk och social utveckling i folkflertalets intresse. Den av USA kontrollerade Världsbanken, där även Sverige är medlem, vägrade lån till folkfrontsregeringen. Den amerikanska JTT-koncernen organiserade sabotage och kupp försök. Kopparbolaget Kennecott, från USA, sökte stoppa Chiles kopparin-komster, sedan bolagets tillgångar nationaliserats. Också Sveriges regering vägrade att se till att Chile fick betalt för den koppar som exporterats till Sverige. USA-kapital finansierade åkeriägarnas lockout, som var avsedd att lamslå Chiles kommunikationer. Också det svenska bolaget AGA deltog i sabotageförsöken mot folkfronten och Chiles arbetande befolkning. Militärjuntans kupplaner utarbetades i samförstånd med CIA och regeringen i Washington, vilken kände till kupplanerna långt i förväg. Enheter ur USA:s Stillahavsflotta låg beredda utanför Chiles kust då kuppen ägde rum.

Fredagen den
26 oktober 1973

Om en internationell undersökning av förhållandena i Chile, m. m.

USA upphörde under folkfrontsregeringen med alla lån och biståndsgåvor till Chile – frånsett vapenleveranserna till militären, vilka fortsatte som vanligt. Dessa vapen användes mot den folkvalda regeringen och mördade den folkvalde presidenten.

Kuppen i Chile är ingen tillfällighet. Den visar imperialismens och högerkrafternas rätta ansikte. Än en gång har USA-imperialismen medverkat till att stoppa framåtskridande och demokrati med brutalt militärt våld. Än en gång har en privilegierad överklass satt demokratin ur spel för att slå vakt om sin överhöghet.

Sverige har inte rena händer när det gäller Chile. Främst gäller detta om det svenska kapitalet. Men till bilden hör också riktiga och bra insatser. Sveriges ambassadör i Chile har modigt och utan att spara några ansträngningar sökt befria politiska fångar och har upplåtit den svenska ambassaden som en fristad för flera politiska flyktingar. Fyra partier har i ett gemensamt uttalande fördömt kuppen och uttalat sitt stöd för motståndsrörelsen. Jag noterar med tillfredsställelse att det verkar som om också herr Carlshamre ansluter sig till denna opinion.

Sveriges regering vägrade betala ut det u-landsbistånd som var avsett för president Allendes framstegsvänliga och progressiva regering till de knektar som störtade folkfronten.

Insatserna för Chiles folk är viktiga. Motståndsrörelsen mot överklassens knektvälde måste stärkas och visas all solidaritet. Det är endast en seger för motståndsrörelsen, bestående bl. a. av de partier som ingick i folkfrontsregeringen, som kan ge Chile en regering som främjar en ekonomisk och social utveckling i folkflertalets intresse.

Det är därför som vänsterpartiet kommunisterna har föreslagit att det nu frusna biståndet bör betalas ut till motståndsrörelsen mot militärjuntan. Då gör pengarna den utvecklingsbefrämjande nytta som de ursprungligen var avsedda att göra.

Det hade varit en framgång för solidariteten med Chiles folk om utrikesministern i sitt interpellationssvar hade instämt i detta krav.

Herr utrikesministern WICKMAN:

Herr talman! Jag skall inte förlänga den här debatten genom att ta upp hela den tragiska utvecklingen i Chile, eftersom jag har berört den i många andra sammanhang. Jag vill bara använda det här tillfället till att tacka herr Wirmark för den deklaration han här lämnade och ansluta mig till den, i hoppet om att det inte skall dröja alltför länge innan demokratin, som i dag är nedtrampad med våld, återupprättas i Chile. Det som hände under Allendes tid och – låt mig också säga det – delvis inleddes under Freiepoken var ett budskap om demokratin möjligheter, och detta budskap lever vidare med växande styrka också under dessa mörka dagar.

I och för sig skulle det vara lockande att gå in närmare på hur det sammanbrott av samhällets funktioner som inträffade i Chile och som ledde fram till kuppen kom till, men jag skall inte göra det. Jag skall bara ta upp en punkt som herr Wirmark var inne på, för den tanken möter man ofta i debatten. Allendes ekonomiska politik – hans, som det har sagts, oansvariga inflationspolitik – har gjorts delvis ansvarig för

Fredagen den
26 oktober 1973

Om en internationell undersökning av förhållandena i Chile, m. m.

utvecklingen. Jag vill inte säga att man i Sverige går så långt att man därmed på något sätt moraliskt legitimerar militärkuppen, men man gör ändå en analys som går ut på att Allende i viss mån hade sig själv och sin politik att skylla. Jag tror det är viktigt att klargöra att det, såvitt jag kan bedöma, är en oriktig historieskrivning. Allende var i hög grad – och detta kom fram inte minst i de diskussioner som vi hade tillfälle att föra med Allende 14 dagar före kuppen – medveten om inflationens elände och de fruktansvärda problem som den skapade för regeringen. Men Allende meddelade samtidigt – och det är en information som inte har kommit fram i Sverige – att alla förslag från hans sida om en ordentlig, vi kan säga Strängsk, stabiliseringspolitik voterades ned av majoriteten i parlamentet som ett led i den systematiska sabotageaktion som Allende utsattes för. Det finns i och för sig mycket mer att säga i det sammanhanget, men jag ville nämna just detta som ett komplement till den bild som herr Wirmark gav.

Jag kommer strax tillbaka till de mera konkreta frågorna, men låt mig innan jag gör det säga till herr Carlshamre att jag blev glad när jag läste hans interpellation och bestämde mig för att svara på den så snabbt som möjligt. Jag såg nämligen i den ett uttryck – jag känner ju herr Carlshamre – för indignation för vad som äger rum i Chile och för stark, aktiv medkänsla för flyktingarna. Det gav herr Carlshamre i och för sig också uttryck åt i sitt första inlägg här. Jag trodde kanske också att herr Carlshamre -- och så har det tolkats av andra deltagare i den här diskussionen -- fann det angeläget att framställa denna interpellation i syfte att ta bort det intryck som moderata samlingspartiet har skapat av att det vill skilja ut sig från de andra partierna när det gäller inställningen till vad som händer i Chile. Också ur den synpunkten välkomnar jag interpellationen. Det är möjligt att herr Carlshamre hade den avsikten, men han hade tydligen ytterligare en avsikt, när han gjorde en besynnerlig sammankoppling mellan mitt svar i dag och det tal som jag höll inför Göteborgs Arbetarekommun. Han hänvisade till det talet på ett sätt som måste ha gjort hela sammankopplingen helt obegriplig för dem som sitter här i lokalen och inte gärna kan veta vad utrikesministern har sagt för ett par veckor sedan i Göteborgs Arbetarekommun.

Vad jag tog upp där var ett angrepp på moderata samlingspartiet just på grund av att moderata samlingspartiet hade skilt sig ur den gemensamma protestdemonstrationen och gjort det med i Svenska Dagbladet åberopade motiv som jag tyckte var utomordentligt allvarliga ur allmän utrikespolitisk synpunkt. Det var en anledning för mig – och jag håller helt med herr Carlshamre om att en regeringsledamot måste tala som en regeringsledamot var han än befinner sig, här lika väl som i Göteborg – att rikta ett angrepp mot moderata samlingspartiet som i och för sig ingick i en serie angrepp som jag som utrikesminister har riktat mot moderata samlingspartiet. Jag har ingen anledning att ta tillbaka vad jag sade där. Om herr Carlshamre velat ha en diskussion om detta, så hade vi ju kunnat ordna det på annat sätt än att gå den här omvägen via en interpellation om svenska regeringens politik för att ge flyktingarna i Chile en fristad.

Jag vill säga till både herr Hjorth och herr Wirmark att när jag i svaret

Fredagen den
26 oktober 1973

Om en internationell undersökning av förhållandena i Chile, m. m.

anmäler att möjligheterna är begränsade att få fram ett FN-beslut om en internationell undersökningskommission beträffande förhållandena i Chile efter samma modell som vi har vissa utsikter att nå framgång med när det gäller förhållandena i de portugisiska kolonierna i Afrika, så har jag naturligtvis inte sagt detta därför att jag eller den svenska regeringen skulle vara ointresserad av att åstadkomma detta beslut, utan bara för att jag tycker att det är riktigt att redan i svaret här påpeka den, som jag tycker, tyvärr bristande eller i varje fall rätt osannolika förutsättningen för att vi skulle ha framgång med ett så formulerat förslag.

Jag bedömer det så att vi för att nå resultat med precis samma syfte – alltså att åstadkomma en internationell belysning av vad som händer i Chile – bör gå andra vägar. Vi prövar också nu hur våra aktioner i tortyrfrågan, som i och för sig var beslutade innan utvecklingen i Chile var känd, skall kunna sammankopplas med utvecklingen i Chile så att vi når samma resultat som herr Hjorth efterlyser i sin interpellation. Den internationella opinionsbildningen är viktig i den här frågan. Det är viktigt vad enstaka regeringar säger. Juntan är känslig för detta, och det är självklart att en samlad manifestation av FN:s medlemsstater har en betydande politisk effekt i Chile.

Herr Wirmark vill gärna ha en precisering av den kvot på 200 som vi på ett mycket tidigt stadium angav. Jag skulle i och för sig gärna omedelbart lämna en sådan precisering. När jag inte gör det så har detta en mycket enkel anledning, nämligen att vad som nu pågår – genom flyktingkommisariens framställningar till regeringarna i de 17 länderna – är en form av förhandling. Jag har bedömt att det vore oriktigt att på det här stadiet offentligt deklarerar den höjning av kvoten som vi är beredda att göra. Jag är nämligen rädd för att det då dess värre – det kan låta cyniskt men här måste man ju vara realistisk – skulle kunna minska beredvilligheten hos de andra staterna att lämna de bidrag som jag menar är självklart att de skall och bör komma med. Herr Wirmark kommer att mycket snart, också genom offentliga kanaler, få reda på höjningen av kvoten, men jag känner mig förhindrad att meddela den nu och här.

Herr Wirmark tog slutligen upp frågan om man inte borde pröva att eventuellt med biståndsmedel bereda forskare i Chile en möjlighet att verka i Sverige. Det är ett mycket stort problem som herr Wirmark där är inne på. Tidigare fann många forskare en fristad för fri forskning i Chile. Vi prövar precis det uppslag som herr Wirmark nämner, och det är faktiskt också, vill jag minnas, antytt i mitt svar.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Det är riktigt att det var ett av mina syften med interpellationen att undanröja ett intryck som kan ha skapats att moderata samlingspartiet skulle på något sätt skilja sig ut från den övriga opinionen i Sverige när det gäller att ta avstånd från och uttrycka sin avsky över det som har hänt i Chile. Jag kan inte med samma effekt göra det någon annanstans. Jag behöver nämligen utrikesministerns hjälp till det, därför att det intryck han talar om är icke ett intryck som moderata samlingspartiet har skapat, som utrikesministern uttryckte sig, utan det är utrikesministern som har skapat detta intryck, och det är lögn.

Fredagen den
26 oktober 1973*Om en internationell undersökning av förhållandena i Chile, m. m.*

Utriksministern har visserligen inte ensam skapat detta intryck, det är fler som har hjälpt till. Det är nämligen icke sant att moderata samlingspartiet har skilt sig ut från opinionen. Vi har skilt oss ut från en bestämd teknisk form för att uttrycka opinionen. Det har vi gjort inte av några skäl – som utrikesministern nu återigen antyder – som skulle kunna vara skumma eller tveklaktiga och som han har läst om i någon tidning, utan vi har gjort det med två klart angivna motiveringar och bara med dessa två motiveringar.

Det första motivet är att vi har uppfattningen att riksdagspartier, särskilt när de uppträder i samverkan, i första hand bör uppträda i riksdagen. Riksdagspartierna har till skillnad från andra organisationer den exklusiva tillgången till de parlamentariska metoderna och kanalerna, och då bör vi i första hand använda dem och lämna de utomparlamentariska vägarna till dem som inte har tillgång till dessa parlamentariska metoder. Vi kan vara med och har som bekant varit med om enstaka undantag från detta – ingen regel är helt utan undantag.

Man kan ha vilken mening man vill om denna uppfattning. Man kan kritisera den – det säger jag inte alls emot – men man kan icke ta en sådan kritik till intäkt för att partiet som sådant skulle ha någon annan mening eller någon svagare uppfattning i förhållande till det faktiska skeendet i Chile. Att ta partiets vägran att ställa upp i en utomparlamentarisk gemensam manifestation till intäkt för sådana insinuationer och beskyllningar menar jag är djupt ohederligt.

Det andra motivet är att den protest, som vi har givit uttryck åt minst lika tveklöst och i minst lika klara ordalag som något annat parti, för oss sätter sig i halsen, när den skall uttryckas i unison kör med vänsterpartiet kommunisterna. Just i de här frågorna och vid de här tillfällena känns det inte riktigt rätt att uppträda tillsammans med ett parti som, för att låna ett uttryck av herr Olsson i Stockholm, icke har rena händer. Det har inte vänsterpartiet kommunisterna. Det är fråga om ett parti med ett förflutet som man aldrig har avsvurit sig, i vilket det ingår att vid tidigare tillfällen, vid liknande händelser i andra tider och på andra platser, ha prisat och hyllat förtryckarna och bödlarna, ha försvarat förtrycket och bildligt talat ha slickat bödlarnas stövlar. När ett sådant parti vid ett annat tillfälle, då det råkar passa bättre, vill tillsammans med andra ställa upp i kraftiga protester, så sätter sig dessa protester i halsen på oss. Vi kan inte hjälpa det.

Där är de två motiven, och det finns icke några andra. Ta då icke det till intäkt för påståenden att det i någon sorts anonyma högerkrafter – ordet använt på ett sådant sätt att det direkt och omedelbart syftar på moderata samlingspartiet – skulle finnas en uppskattning eller ett slags försvar för förtrycket i Chile. Det är detta som icke är sant, och jag menar att det är tyvärr en medveten osanning.

Herr WIRMARK (fp):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att det var alldeles riktigt vad utrikesministern sade i sin kommentar, att Allende även mötte andra ekonomiska svårigheter än dem som jag berörde, när jag helt kortfattat angav en del av orsakerna till kuppen i Chile. Allende hade svårigheter

Fredagen den
26 oktober 1973

Om en internationell undersökning av förhållandena i Chile, m. m.

med den lagstiftande församlingen, och han hade också en del svårigheter med yttre fiender. Tidigare i denna debatt har även berörts Allendes svårigheter att få krediter. Men vad jag pekade på var det ganska grundläggande att landet under de första 18 månaderna påtagligt levde över sina resurser. Man importerade mycket mer än det fanns inkomster för.

För att undvika intrycket att jag inte var medveten om övriga svårigheter vill jag i kammarens protokoll läsa in ett citat ur en bok som jag själv medverkat i. Kontinent i obalans. Där står det på s. 60 om situationen i Chile: "Problemen har förvärrats av de inre och yttre fiendernas verksamhet: hamstringen och smugglingen, det amerikanska kreditstoppet liksom det amerikanska kopparbolaget Kennecotts framgångsrika försök att stoppa utbetalningar till Chile för kopparleveranser från bolagets nationaliserade gruvor."

Sedan övergår jag till de frågor jag ställde. Jag förstår att våra åtaganden beträffande det antal flyktingar vi kan ta emot måste bedömas också i internationellt sammanhang. Det kanske inte heller är så underligt om en del flyktingar vill försöka finna en fristad närmare Chile än vad vi erbjuder. Men när nu så få länder hittills har visat sig villiga att lämna hjälp, och när vi vet att övergreppen i Chile fortsätter, så kan vi väl inte vänta länge med att ange en ny kvot. Är det inte så, herr utrikesminister, att redan antalet mottagna flyktingar gör det nödvändigt för Sverige att snart fatta ett nytt beslut, om vi i fortsättningen över huvud taget skall kunna behålla den attityd vi hittills intagit. Utrikesministerns vägran att i dag ange en kvot hoppas jag därför innebär att en sådan kvot kommer att anges om några dagar.

Vad slutligen beträffar forskarna vill jag understryka att jag anser det vara en mycket väsentlig fråga, där man inte får vara för byråkratisk när man söker finna lösningar för dem. Man kan tänka sig att få fram biståndsmedel på olika sätt för de ändamål som det här gäller. Som redan påpekats i debatten finns det infrusna belopp, bl. a. för Chile. Om forskarna kunde få fortsätta med sin verksamhet skulle det vara ytterst värdefullt inte bara för dessa högt kvalificerade personer själva utan också därför att den verksamheten är av sådan art att den kan bli till mycket stor hjälp för Latinamerika. Jag vill därför rekommendera att även den frågan tas upp till snabbt beslut.

Herr utrikesministern WICKMAN:

Herr talman! Låt mig avsluta denna debatt med några ord till herr Carlshamre.

Jag skulle vilja se flera företrädare för moderata samlingspartiet av herr Carlshamres sort. Det är bra att herr Carlshamre uppträder som han har gjort här i dag. Det har nämligen uppstått en del missförstånd om moderata samlingspartiet beträffande den fråga som herr Carlshamre här talade om, och man fick av herr Carlshamres ord det intrycket att missförstånden skulle vara resultatet av utrikesministerns agerande. Men det är verkligen att överskatta min opinionsbildande betydelse. Det är inte så, herr Carlshamre. Det är nämligen andra personer som i så fall också har missförstått den här saken, och det har gjorts en hel serie

uttalanden som skapat denna föreställning om moderata samlingspartiet.

Den första förklaringen till att missförstånd uppstått är att moderata samlingspartiets förklaring om sina skäl inte har verkat övertygande. Det är ett faktum. Alldeles i slutet av valrörelsen var det en av moderata samlingspartiets riksdagskandidater – jag förstår att det kan finnas många kandidater i ett stort och växande parti – som välkomnade militärkuppen därför att den skulle komma att skapa ekonomisk ordning i landet.

Svenska Dagbladets kommentarer i anslutning till det här beslutet som jag kritiserade och som var en av utgångspunkterna för mitt anförande i Göteborg, gick också ut på att man skulle hålla tyst; annars skadade man ambassadens arbete. Det innebär uppriktigt sagt en helt annan politik än den som de andra partierna anslutet sig till. Därför var det inte så konstigt att de här föreställningarna om moderata samlingspartiet uppstod. Men det är bra att herr Carlshamre här uppträder på ett annat sätt. Fortsätt med det! Ingen är gladare än jag om vi kan känna en fullödlig uppslutning från moderata samlingspartiets sida i denna viktiga politiska och moraliska fråga.

Till herr Wirmark vill jag slutligen säga att kvoteringen naturligtvis blir offentlig inom mycket kort tid. Herr Wirmark behöver inte känna minsta oro för att ambassadens arbete skall hämmas av någon okunnighet om beredskapen för att ta emot ett stigande antal personer. Ambassaden är självfallet underrättad om detta och bedriver sitt arbete från den utgångspunkten.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Jag är ingen vän av personlighetsklyvning, något som jag förstår att utrikesminister Wickman ibland måste underkasta sig när han hastar från riksdagen till FN, från FN till Göteborgs Arbetarekommun. Jag är därför glad att det bara finns *en* herr Carlshamre i moderata samlingspartiets riksdagsgrupp. Men jag kan försäkra herr Wickman att det i den fråga vi här diskuterar inte finns någon annan mening i riksdagsgruppen. Jag står här i dag och företräder verkligen med uppdrag moderata samlingspartiets ledning och riksdagsgrupp, och ingen har ens antydningssvis givit uttryck för någon annan mening om det som sker i Chile än jag har gjort här. Det må ha funnits någon riksdagskandidat som haft annan mening – jag har aldrig träffat honom. Jag har på ett torg en gång fått mig förevisad en artikel i Aftonbladet som presenterade någon sådan riksdagskandidat. Vi har tidigare i dag i annat sammanhang fått en betygssättning av trovärdigheten i den sortens journalistik. Jag vill inte yttra mig om riktigheten i vare sig det ena eller det andra, men en sådan uppfattning är i varje fall icke moderata samlingspartiets uppfattning.

Jag vill till sist säga att när jag är så angelägen om att få det klargjort att det inte finns någon skillnad i synen på sakfrågan, att det gäller en procedurfråga som kan diskuteras men där olika meningar icke bör misstolkas till att vara olika meningar i sakfrågan, så är det inte minst därför att tyngden i Sveriges uttalanden och i vårt handlande i förhållande till det som sker i Chile obestridligen måste bli mindre – då ligger det ju mindre kraft bakom orden – om det ständigt görs gällande

Nr 121

Fredagen den
26 oktober 1973

*Om en inter-
nationell under-
sökning av för-
hållandena i
Chile, m. m.*

att det inte finns någon enighet. Om man gör gällande att det finns stora avvikande grupper – inte bara vad herr Wickman i Göteborg kallade smärre grupper, för moderata samlingspartiet är ingen smärre grupp; det är ett stort parti, och till skillnad från herr Wickmans blir det t. o. m. efter hand större – försvagas kraften i vårt handlande visavi förtrycket i Chile. Det är angeläget för oss att det inte skall försvagas, och därför protesterar vi när man försöker misstolka vårt sätt att handla på det vis som här har skett.

Nu har jag fullgjort mitt uppdrag att en gång för alla försöka göra klart att dessa misstolkningar är just misstolkningar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Föredrogs och hänvisades motionerna
nr 2014 till försvarsutskottet,
nr 2015 till socialutskottet,
nr 2016 och 2017 till näringsutskottet samt
nr 2018 till trafikutskottet.

§ 5 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 135 och 136.

§ 6 Meddelande ang. val

Herr TREDJE VICE TALMANNEN yttrade:

Jag får meddela att val av en fullmäktig jämte suppleant i riksbanken kommer att ske onsdagen den 31 oktober.

§ 7 Herr tredje vice talmannen meddelade att herr *Lange* enligt till kammaren inkommet läkarintyg var sjukskriven ytterligare under tiden den 26 oktober–15 november.

Herr *Lange* beviljades erforderlig ledighet från riksdagsgörömlånen.

§ 8 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner:

Nr 153 med förslag till ändring i förordningen (1956:545) angående omsättningsskatt å motorfordon i vissa fall, m. m.

Nr 166 med förslag till vapenlag m. m.

§ 9 Anmäldes och bordlades
Skatteutskottets betänkanden

Nr 45 i anledning av motioner beträffande alkoholpolitiska frågor

Nr 46 i anledning av motioner beträffande uppbördsfrågor m. m.

Nr 47 i anledning av motioner beträffande skatt på utlandsresor

Nr 52 i anledning av motion angående principerna för den kommunala beskattningen av statens vattenfallsverks rörelseinkomst

Nr 53 i anledning av motion angående sänkning av garantibeskattningen av jordbruksfastighet

Justitiekammarens betänkanden

Nr 27 i anledning av motion om en övre åldersgräns för domare

Nr 28 i anledning av motion om häktning vid förvisning av utlänning

Nr 30 i anledning av motioner om vissa polisutbildningsfrågor

Nr 31 i anledning av motion om vidgning av gärningsbeskrivningen för brottet främjande av flykt

Nr 32 i anledning av motion angående kontroll av rätt att medföra barn ut ur landet

Socialutskottets betänkande

Nr 24 i anledning av motion om viss översyn av smittskyddslagstiftningen

Utbildningsutskottets betänkanden

Nr 37 i anledning av motion angående utbildningen inom barna- och ungdomsvårdsområdet

Nr 38 i anledning av motioner angående uppdragsforskning vid universitet och högskolor m. m.

Nr 39 i anledning av motion om översyn av utbildningen av lärare för gymnasieskolans vårdlinje m. m.

Nr 40 i anledning av motion om ändrade anställningsförhållanden för viss lärarpersonal i gymnasieskolan

Nr 41 i anledning av motioner angående grundskolans högstadium

Trafikutskottets betänkanden

Nr 15 i anledning av motioner angående Ventrafiken, m. m.

Nr 16 i anledning av motion om ersättning åt Edvin Karlsson, Aneby

Nr 17 i anledning av motion om ökat driftsamarbete mellan de statliga kommunikationsverken

Nr 18 i anledning av motion angående minimikraven för bostäder på fartyg

Jordbruksutskottets betänkanden

Nr 32 i anledning av motioner angående Idefjorden, m. m.

Nr 33 i anledning av motioner angående internationell miljövård

Nr 35 i anledning av motion om bättre information och rådgivning rörande flyttning från storstadsområden

Nr 36 i anledning av motion om trädgårdsanläggningar och en statlig konserv- och förädlingsindustri i Norrbotten

Nr 38 i anledning av motion om inrättande av ett nordiskt institut för biologisk bekämpning

Nr 39 i anledning av motioner angående förebyggande av kräftpest

Nr 40 i anledning av motion om undersökning av nedgången i ålfångsterna

Nr 41 i anledning av motioner om fritidsfiske

Inrikesutskottets betänkanden

Nr 25 i anledning av motioner om lagstadgad rätt för arbetstagare till ledighet för studier

Nr 121

Fredagen den
26 oktober 1973

Nr 26 i anledning av motion angående pensionsförmånder för E. G. B. Lindberg

Nr 27 i anledning av motion om återinförande av obligatorisk bostadsanmälan för utländsk medborgare

Nr 28 i anledning av motion om robotutvecklingen inom näringslivet

Civilutskottets betänkanden

Nr 24 i anledning av motion om åtgärder för vidareutveckling av Ven

Nr 25 i anledning av motion om ett gemensamt planeringsorgan för Malmöhus län och Kristianstads län

Nr 26 angående motion om en samordnad politik för landets skärgårdsområden

Nr 27 angående motion om ändrade bestämmelser för värmeisolering i fastigheter

Nr 28 i anledning av propositionen 1973:132 med förslag till lag om lokal kristidsförvaltning, m. m.

§ 10 Anmäldes och bordlades följande motioner:

Nr 2019 av herr *Helén m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:136 om förskoleverksamhetens utbyggnad och organisation

Nr 2020 av herr *Börjesson* i Falköping

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:138 med förslag till konsumentköplag, m. m.

Nr 2021 av herr *Hermansson m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:139 med förslag till lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse m. m.

§ 11 Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades att följande enkla fråga framstälts, nämligen

den 25 oktober av

Nr 276 Herr *Westberg* i Ljusdal (fp) till herr finansministern angående 18-årsgränsen vid utskänkning och utminuterung av öl:

Vill statsrådet redovisa erfarenheterna såvitt gäller mellanölet av 1972 års beslut om en 18-årsgräns vid utskänkning och utminuterung av öl?

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 17.01.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert